

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi

ISSN 2717 - 8919

CİLT NO:1

SAYI :2

VOLUME: 1

ISSUE: 2

2020

Sivas Cumhuriyet University Sports Sciences Journal

İÇİNDEKİLER

CİLT 1, SAYI 2, 2020

ÖNSÖZ

Baş Editör Prof. Dr. Serkan HAZAR

DİNAMİK SOLUNUM PARAMETRELERİ, MAXVO2 VE GÖRSEL ZEKA ARASINDAKİ İLİŞKİLER:
FUTBOLCU ÇOCUKLARA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA..... 51-59

Yazar: Doç. Dr. Umut CANLI

SPORCU EĞİTİM MERKEZLERİNDEKİ GÜREŞÇİLERİN SPORCU TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ 60-75

Yazarlar: Doktora Mert ÇALOĞLU, Özlem MENTEŞ YALÇIN

ÖRGÜTSEL MİSİLLEME DAVRANIŞI ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE'YE UYARLANMASI 76-90

Yazarlar: Arş. Gör. Dr. Zülbiye KAÇAY

COUBERTIN'İ OLİMPİZME GÖTÜREN NEDENLER ÜZERİNE BİR İNCELEME 91-100

Yazarlar: Arş. Gör. Dr. Zülbiye KAÇAY, Prof. Dr. Fikret SOYER

Baş Editör

Serkan HAZAR

Unvan: Prof. Dr.

Konular: Spor Bilimleri, Antrenman, Egzersiz ve Spor Fizyolojisi

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Editör Yardımcısı

Mehmet GÜL

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Spor Bilimleri, Spor Tarihi, Spor Yönetimi

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Sayı Editörleri

Ercan POLAT

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Spor Yönetimi

Kurum: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Spor Yönetimi Anabilim Dalı

Gürkan DİKER

Unvan: Dr. Öğr. Üyesi

Konular: Hareket ve Antrenman Bilimleri

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Hüseyin Fatih KÜÇÜKİBİŞ

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Spor Bilimleri, Beden Eğitimi ve Oyun, Spor Sosyolojisi

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Mehmet ÖZDEMİR

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Spor Bilimleri, Beden Eğitimi ve Oyun, Fiziksel Aktivite ve Sağlık, Rekreasyon

Metin POLAT

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Spor Bilimleri, Spor Fizyolojisi

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Murat ELİÖZ

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Engelliler için Beden Eğitimi, Spor ve Fiziksel Aktivite

Kurum: 19 Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi

Mücahit FİŞNE

Unvan: Dr. Öğr. Üyesi

Konular: Spor Bilimleri

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Zekihan HAZAR

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Spor Eğitimi

Kurum: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Zühal Yurtsızoğlu

Unvan: Dr. Öğr. Üyesi

Konular: Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

ÖNSÖZ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi olarak yayın hayatımızda yeni bir sayı ile siz değerli okurlarımızla buluşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Alanında saygın bir yere sahip olmayı hedefleyerek yayın hayatına başlayan *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, akademik, bilimsel ve etik ilkeler doğrultusunda yayın hayatını sürdürerek Spor Bilimleri alanında yer alan, beden eğitimi ve spor eğitimi, hareket ve antrenman bilimleri, spor yönetimi ve sporda psikososyal alanlar ve disiplinler arası özelliği nedeniyle farklı bilim alanlarıyla kesişim noktalarında yapılan özgün araştırmalarla alanın gelişimine katkı sağlamaya devam edecektir. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi Yönetimi olarak derginin birinci sayısının kapak resminde, Sivas'tan çıkarak ülkemizi, ata sporumuz olan güreş branşında uluslararası platformlarda temsil eden Ahmet Ayık, Hamza Yerlikaya ve Taha Akgül gibi Dünya ve Olimpiyat şampiyonu sporculara yer vermiştik. İkinci sayının kapak resminde, Sivas'tan çıkarak ülkemizi atletizm koşu branşında temsil eden sporculara yer verilmiştir. 2. Sayının kapak resminde yer verilen sporcuların özgeçmişlerine tam sayının "Sporcu Özgeçmişleri" bölümünde yer verilmiştir. Derginin niteliğini koruyup daha da geliştirerek yayın hayatına devam etmesi için elimizden geleni yapmaya çalışacağız. Tüm okurlarımızın desteğini devam ettirmelerini diliyoruz. Tekrar görüşmek dileğiyle.

Baş Editör Prof. Dr. Serkan HAZAR

SPORCU ÖZGEÇMİŞLERİ

VELİ BALLI

Muş, Varto 1949 doğumlu Ballı, Varto'da ortaokulu bitirdi. 1966 Varto Depremi'nden sonra devlet tarafından Aydın'a gönderildi. Lise öğrenimine ve Atletizme beden eğitimi öğretmeni Sabri Günaydın nezaretinde burada başlayan Veli Ballı daha sonra Sivas'a gelerek Endüstri Meslek Lisesine kaydoldu ve öğrenimini burada tamamladı. Aynı dönemde Sivas Demir Spor Kulübünde antrenörü İbrahim Erşan ile atletizm hayatını başarılı bir şekilde devam ettirdi.

Spor Kariyeri

- 1976 Lahor'da Uluslararası Atletizm Yarışmalarında *Maraton* dalında birincilik
- 1977 Boston Maratonu'nda ikincilik
- 1977 yılında Ankara'da Balkan Şampiyonluğu
- 1978 Hollanda 9. Uluslararası Westland Maratonu'nda birinci
- 1979 Atina Maratonu'nda da birincilik
- 1981 yılında pistlere veda etmiştir.

ZEKİ ÖZTÜRK

1964 Sivas Doğumlu Dünya Üniversite Oyunları'nda Türkiye'ye madalya kazandıran ilk sporcudur 1981 senesinde Sivas İmam Hatip Lisesinde okul takıma seçilmiş, daha sonra Sivas Lisesine devam etmiştir. Okul takımı için seçildiği gün atletizm hayatı başlamıştır. Sivas'ta antrenör İbrahim Erşan ile birlikte çalışmış ve sonraki yıllarda atletizm kariyerine İstanbul da devam etmiştir.

Spor Kariyeri

- 1987 Akdeniz Oyunları Lazkiye 1500 mt İkincilik.
- 1991 Atina'da gerçekleştirilen Milletler Kupası'nda 1.500 mt. birincilik.
- 1991 Akdeniz Oyunları Atina 1500 Üçüncülük
- 1995 Askeri Oyunlar 10000 metre Dünya Şampiyonasında birincilik.
- 1989 Balkan Şampiyonası Yunanistan Serez 5.000 metrede birincilik.
- 1989 Almanya Üniversite Yaz Oyunlarında, 10 bin metre yarışında ikincilik.
- 1990 Balkan Şampiyonası İstanbul 1.500 metredeki birincilik.
- 1992 Bulgaristan Sofya Balkan şampiyonasında 5.000 metrede birincilik.
- 1994 Balkan Şampiyonası Yunanistan Tırhala 1.500 metrede ikinci, 5.000 metrede ise dördüncü kez altın madalyaya ulaştı.
- 1996 Yugoslavya Niş Balkan Şampiyonasında 10.000 metrede birincilik.
- 1990'da 27:47.75 ile kırdığı 10000 metre Türkiye rekorunu 2008'e kadar elinde tuttu.

ALİ GÜNEŞ

1964 Sivas doğumlu uzun mesafe koşucusu. İlk ve Orta Eğitimini Sivas'ta tamamladı. 1978'de İbrahim Erşan antrenörlüğünde Sivas Demirspor'da Atletizme başladı. Kros 6000-8000 mt. Ve 5000 mt. Türkiye Birincilikleri elde etti. 1983 Yılında Ankara da yapılan Balkan Gençler Kros Şampiyonasında uzun yıllar sonra Ülkemize bu kategoride Altın madalya kazandırdı. Yine Aynı yıl İngiltere yapılan Dünya Kros Şampiyonasında Ülkemizi temsil etme hakkı kazandı 1986 yılında Hollanda'ya yerleşmesi nedeniyle atletizmi erken yaşta bırakmak zorunda kaldı.

OĞUZ AKBULUT

1992 Tokat Erbaa doğumlu. 2010 yılında atletizme başladı. T12 sınıfında yarışmalara katılmaktadır. (T12 sınıfı: Görme keskinliği LogMAR 1.50 den 2.60' a ve/veya sporcunun görme alanı daraltılmış yarıçapının 5 dereceden daha az olan sporcular). Cumhuriyet Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Antrenörlük Eğitimi Bölümü lisans mezunu, halen Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor alanında yüksek lisans öğrenimi görmektedir. Devlet sporcusu unvanı taşımaktadır. 2020 Tokyo Paralimpik Oyunlarına T12 400 metrede katılım hakkını elde etmiştir. T12 200 (22.74), 400 (48.99), 1500 (3:57.04), 5000 (15:55.20) Türkiye rekorlarına sahibidir. 2017 yılından itibaren 400 metre koşmaktadır. Ayrıca 66'ncı Gillette Milliyet Yılın Sporcusu Ödülleri'nde Yılın Paralimpik Engelli Sporcusu kategorisinde aday sporcular arasında yer almaktadır. 2019 IPC T12 400 metre dünya sıralamasında 3. sırada yer almıştır. Antrenörlüğünü, 2013 yılından itibaren Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Görevlisi Ertürk Yamen yapmaktadır.

Spor Kariyeri

- 2015 IBSA Dünya Oyunları 1500 mt. Birincilik
- 2015 IBSA Dünya Oyunları 5000 mt. Birincilik
- 2018 Paralimpik Atletizm Avrupa Şampiyonası 400 mt. Birincilik
- 2018 Dünya Para Atletizm Grand Prix 400 mt. Birincilik
- 2019 Dünya Para Atletizm Grand Prix 400 mt. Birincilik
- 2019 Dünya Para Atletizm Grand Prix 400 mt. İkincilik
- 2019 TAF Türkiye Büyükler Atletizm Şampiyonası 400 mt. Üçüncülük
- 2019 Paralimpik Atletizm Dünya Şampiyonası 400 mt. Üçüncülük
- 2020 Tokyo 2020 Paralimpik Oyunlar katılım hakkı kazandı.

DİNAMİK SOLUNUM PARAMETRELERİ, MAXVO₂ VE GÖRSEL ZEKA ARASINDAKİ İLİŞKİLER: FUTBOLCU ÇOCUKLARA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

 UMUT CANLI¹

ÖZ

Araştırmada futbolcu çocukların dinamik solunum parametreleri ve maksimal oksijen tüketim kapasiteleri ile görsel zeka performansları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya aktif olarak futbol eğitimi alan ve altyapı yerel liglerinde yarışmalara katılan 45 erkek futbolcu (yaş = 11.0±1.61 yıl) gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların boy uzunluğu ve vücut ağırlığı ölçümleri yapılmıştır. Tahmini oksijen tüketim kapasitesinin belirlenmesinde 12-dakika koşu testi kullanılmıştır. Katılımcıların FVC, FEV1 ve PEF gibi dinamik solunum parametreleri portatif spirometre cihazı kullanılarak yapılmıştır. Görsel zeka performansının değerlendirilmesinde R. B.Cattel (Culture Free Test) Zeka Ölçeği Testi kullanılmıştır. Basıklık ve Çarpıklık değerleri kullanılarak verilerin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Bu noktada, değişkenler arasında ilişkilerin belirlenmesinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Katılımcıların görsel zeka puanları ile MaxVO₂ değerleri arasında bir ilişki tespit edilmemiştir (p>0.05). Katılımcıların görsel zeka puanları ile FVC, FEV1 ve PEF değerleri arasında negatif yönlü zayıf ilişkiler tespit edilmiştir (sırasıyla; r = -0.32, p<0.05; r = -0.42, p<0.01; r = -0.31, p<0.05). Araştırma grubumuzda oksijen tüketim kapasiteleri ile görsel zeka performansları arasında bir ilişki belirlenmemiştir. Ancak literatürde fiziksel aktivite ile beraber çocuk ve gençlerde akciğer kapasitesinde artışlar olduğu ve daha iyi kardiyovasküler uygunluk düzeyinin daha iyi bilişsel fonksiyonlar ile ilişkili olduğu birçok araştırmada ifade edilmiştir. Araştırmada akciğer fonksiyonları hakkında bilgi edinilmesini sağlayan FVC, FEV1 ve PEF değerleri ile görsel zeka puanları arasında zayıf ve orta düzeyde pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Oksijen tüketim kapasitesi, Futbol, Bilişsel fonksiyon

THE RELATIONSHIP BETWEEN DYNAMIC RESPIRATORY PARAMETERS, MAXVO₂ AND VISUAL INTELLIGENCE: A RESEARCH FOR FOOTBALL PLAYERS

ABSTRACT

The aim of the study was to determine the relationship between the dynamic respiratory parameters and maximal oxygen consumption capacity of soccer children and their visual intelligence performance. 45 male football players (age = 11.0±1.61 year) who actively studied football and participated in the competitions in the infrastructure local leagues participated voluntarily in the research. Body height and body weight measurements of the participants were made. A 12-minute running test was used to determine the estimated oxygen consumption capacity. Dynamic respiration parameters of the participants such as FVC, FEV1 and PEF were made using a portable spirometer device. R. B. Cattel (Culture Free Test) Intelligence Scale Test was used to evaluate visual intelligence performance. It was determined that the data were normally distributed by using Skewness and Kurtosis values. At this point, Pearson Moments Product Correlation Coefficient was used to determine the relationships between the variables. There was no relationship between the participants' visual intelligence scores and MaxVO₂ values (p> 0.05). There was a weak negative relationship between the visual intelligence scores of the participants and FVC, FEV1 and PEF values (r = -0.32, p <0.05; r = -0.42, p <0.01, r = -0.31, p <0.05, respectively). In our research group, no relation was determined between oxygen consumption capacities and visual intelligence performances. However, in the literature, it has been stated in many studies that there is an increase in lung capacity in children and adolescents along with physical activity, and a better level of cardiovascular fitness is associated with better cognitive functions. In the study, weak and moderate positive correlations were found between FVC, FEV1 and PEF values and visual intelligence scores that provide information about lung functions. This has been linked to the conclusion that a better developed lung structure can be effective in providing oxygen to the brain.

Keywords: Oxygen consumption capacity, Football, Cognitive function

GİRİŞ

Dünyadaki spor branşları arasında en geniş kitlelere ulaşmış ve popüleritesi en fazla olan spor branşı şüphesiz ki futboldur. Oyuncu sayısı, oyun alanının büyüklüğü ve gerektirdiği mücadele etme becerisi gibi özellikleri ile diğer branşlar içerisinde kendine özgü bir yere sahip olmuştur (Marancı ve Müniroğlu, 2001). Günümüzde futbolun oldukça önemli konuma sahip olmasından dolayı bu branşta bulunan sporcuların motorik ve fizyolojik özelliklerinin bilinmesi ve branşa uygun sporcu profilinin elde edilmesi çok önemlidir (Günay ve Yüce, 1996).

Futbol, teknik beceri ve taktiksel bilgi ile beraber dayanıklılık, kuvvet, sürat, koordinasyon, esneklik gibi performans kriterlerinin bir kombinasyonunu gerektiren (Bıyıklı, 2013), temel aerobik dayanıklılık özelliği üzerine düzensiz aralıklarla ve zaman zaman çok şiddetli olabilen (Açıkada, Hazır, Aşçı, Turnagöl ve Özkara, 1999) sıçramalar, vuruşlar, ikili mücadeleler, dönüşler, yön değiştirmeli koşular, sprintler, savunma baskısına karşı top kontrolleri, yürüyüşler, değişik tempolarda koşular, kayarak müdahaleler ve topla yapılan hareketler gibi anaerobik ağırlıklı oyun karakteri yansıtan aerobik tabanlı bir spordur (Stolen, Chamari, Castagna ve Wisloff, 2005).

Bu tanımdan elde edilebilecek çıkarımlardan biri; kardiyovasküler dayanıklılık düzeyinin başarılı bir

performans ortaya konulmasında önemli öğelerden biri olduğudur.

Futbolda anaerobik güç ve kardiyovasküler dayanıklılık gibi özellikler sporcular arasındaki kalite farkını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Bu özellikleri istenilen seviyede olmayan sporcularda yorgunluk erken başlamakta ve teknik-taktik beceriler düşmektedir (İşleğen, 1987). Bu noktada, futbolcuların kardiyovasküler uygunlukları ve beceri performansının ortaya konulmasındaki unsurlarla arasında pozitif ilişkilerin olabileceği düşünülmektedir. Buradan hareketle, zihinsel performans öğelerinden biri olan görsel zekanın da özellikle açık beceri içeren futbol branşında ayırt edici özelliklerden biri olabileceği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda, sporcular ile sedanter bireyler arasında görsel performans açısından önemli farkın olduğu belirlenmiştir. Ishagaki ve Miyao (1993) beyzbol, badminton tenis branşında bulunan 53 üniversite sporcusunun dinamik görsel kabiliyetinin 46 sedanter üniversite öğrencisinden daha iyi olduğunu rapor etmiştir.

Aerobik uygunlukları daha iyi olan çocukların, engelleme, bilişsel esneklik ve çalışma belleği içeren bilişsel performanslarda daha az aerobik uygunluk düzeyine sahip akranlarından daha iyi performans gösterdikleri belirtilmiştir (Chaddock ve ark., 2012). Bunun yanında, sporcuların aerobik performansları ile

görsel zeka ve mental rotasyon gibi zihinsel fonksiyonları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan birinde; akciğer volümü parametresi ile Cattell IQ'sü ve mental rotasyon testi gibi mental kabiliyetler ile pozitif ilişkileri olduğu tespit edilmiştir. (Tan, Okuyan, Albayrak ve Akgün, 2003).

Futbol performansını daha iyi seviyeye çıkarmak ve devam ettirebilmek için birçok faktörün birbirleri ile etkileşimde olduğu ortaya koyulmuştur. Futbol performansını önemli ölçüde etkilediğini düşündüğümüz oksijen tüketimi kapasitesi ve dinamik akciğer fonksiyonlarının futbolcuların görsel zekaları ile arasındaki ilişkisini belirlemek araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırma gelişim çağı futbol oyuncularında görsel zeka, oksijen tüketim düzeyi ve dinamik solunum değerleri arasındaki ilişkiyi incelemesi açısından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmaya en az bir yıldır aktif olarak futbol eğitimi alan ve altyapı yerel liglerinde müsabakalara katılan 45 erkek futbolcu (yaş = $11.0 \pm 1,61$) gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya dahil edilmeme kriterleri; önceki 6 ay içinde kronik ayak bileği instabilitesi ve alt ekstremitte kas-iskelet sistemi yaralanmasının olmasıdır. Araştırmaya dahil edilme kriterleri ise; en az bir senedir futbol eğitimi alıyor olmak,

herhangi bir kardiyolojik hastalığı olmamasıdır. Test prosedürleri tam olarak açıklanmış ve araştırmacılar tarafından uygulamalı olarak gösterilmiştir. Katılımcılar ve ebeveynleri araştırma başlamadan önce yazılı bilgilendirilmiş olur formunu imzalamışlardır. Araştırma Helsinki deklarasyonuna göre yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Boy uzunluğu ölçümü

Boy uzunluğu ölçümlerinde hassaslık derecesi 0,1 cm olan portatif stadiometre kullanılmıştır. Ölçümler katılımcıların ayakları çıplak durumda iken alınmıştır. Ölçümler; baş dik, ayak tabanları yere düz olarak basmış, dizler gergin, topuklar bitişik ve vücut dik olarak alınmıştır.

Vücut ağırlığı ölçümü

Katılımcıların vücut ağırlıkları hassaslık derecesi 0,1 kg olan elektronik baskül cihazıyla ölçülmüştür. Katılımcılar ölçüm sırasında çıplak ayak sadece şort ve tişört kalacak şekilde ölçümleri yapılmıştır.

12-Dakika Koşu Testi (Tahmini Maksimum Oksijen Tüketiminin Belirlenmesi)

Katılımcıların kardiyorespiratuvar fitness seviyelerinin belirlenmesi için kullanılmıştır. Katılımcıların ölçümleri standart ölçülerdeki bir atletizm pistinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara 12 dakika boyunca koşmaları gerektiği ancak zorlandıkları zamanlar yürüyebilecekleri söylenmiştir. Katılımcılara 12 dakika boyunca mümkün olduğunca fazla mesafe

alması tavsiye edilmiştir. Katılımcı koşuya başlar başlamaz, kronometre başlatılmış ve 12 dakika bitiminde koşulan mesafe kaydedilmiştir.

Tahmini MaxVO₂ aşağıdaki formül kullanılarak belirlenmiştir.

MaxVO₂ = 0.0268 (Katedilen mesafe) – 11.3; ml. kg⁻¹. dk⁻¹ (Hoffman, 2006).

Spirometrik Ölçümler

Ölçümler Firstmed SP-10 marka spirometre cihazı kullanılarak yapılmıştır. Ölçüm yapılmadan önce metot hakkında katılımcılara bilgi verilmiştir. Ayrıca doğru sonuçların elde edilebilmesi için testin nasıl gerçekleştirileceği ve önemi açıklanmıştır. Katılımcı ayakta vücut dik pozisyonda iken ölçüm yapılmıştır. Öncelikle deneğin doğum tarihi, cinsiyeti, boy uzunluğu, vücut ağırlığı gibi değerleri spirometreye kayıt edilmiştir. Katılımcıdan, ağızlık kısmını dudaklarının arasına alması ve hava kaçağı olmamasına dikkat etmesi istenmiştir. Ölçümü yapılacak katılımcılara iki kez normal nefes alıp vermeleri, sonra ciğerlerine maksimal olarak doldurdukları havayı aletin deliğinden maksimal bir soluk ile üfleterek vermeleri söylenmiştir. Her testin iki uygulaması yapılmış ve en iyi olan değer kaydedilmiştir. Her ölçümü takiben aletler yeniden ayarlanmıştır. Her katılımcıdan sonra aletin ağızlığı değiştirilmiştir. Ölçümler esnasında, Zorlu Vital Kapasite-Forced Vital Capacity (FVC), Zorlu Ekspiryumun

1.Saniyesinde Çıkarılan Hava Hacmi- Forced Expiratory Volume in One Second (FEV1) ve Zirve Ekspiratuar Akım Hızı- Peak Expiratory Flow (PEF) değerleri ölçülmüştür.

R. B.Cattel (Culture Free Test) Zeka Ölçeği Testi

R.B. Cattel (1940) tarafından geliştirilen Cattel Zeka Testi, Bağlan Toğrol (1974) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Performansla zeka seviyelerini ölçmekte olan bir testtir. 4 alt testten, 4 ayrı puanın elde edilmesiyle bireysin zeka seviyesi hesaplanmaktadır. Sınırlandırılmış zaman uygulaması mevcuttur, bu zaman 25 dakikadan oluşmaktadır. Kültürden bağımsız Cattel zeka testi bütün toplumlara uygulanabilmektedir. 2A, 2B ile 3A olmak üzere üç formu mevcuttur. Yaş ile eğitim gruplarına bakılarak bu formlar ayrılmaktadır.

Uygulama Şekli: Katılımcılardan, serinin devamı olan şekli ya da benzemeyen şekli bulma gibi farklı soru türlerini, verilen süre içinde yanıtlamaları istenmiştir. Çalışmalar sakin sessiz bir ortamda aynı şartlar sağlanarak gerçekleştirilmiş ve test sonunda toplam doğru sayısına karşılık gelen zeka değerleri (IQ) belirlenmiştir. Ölçümler uzman bir psikolojik danışma ve rehberlik öğretmeni tarafından gerçekleştirilmiştir.

Prosedür

Ölçümler günün benzer saatlerinde (11:00–14:00) gerçekleştirilmiştir. Ölçümler, sırasıyla Cattell zeka testi, spirometrik ölçümler ve 12 dakika koşu testi uygulanarak aynı gün içerisinde tamamlanmıştır. Cattell zeka testi ölçümleri esnasında gruplar 9 kişi olacak şekilde belirlenmiştir. Uzman psikolojik danışma ve rehberlik öğretmeni tarafından testin detayları hakkında bilgiler verilerek gerekli örnek çalışmalar yaptırılmıştır. Spirometrik ölçümlerin uygulanma noktasında dikkat edilmesi gereken hususlar ayrıntılı bir şekilde araştırmacılar tarafından anlatılmış ve gösterilmiştir. 12 dakika koşu testindeki önemli detaylar araştırmacılar tarafından anlatılmıştır. Test öncesinde sporculara 15 dakika süre ile statik ve dinamik esneme hareketleri araştırmacılar tarafından yaptırılmıştır. Test uygulama esnasında

katılımcılar sözel ifadeler ile motive edilerek testin başarılı geçmesi ve doğru sonuçlara ulaşılması için gerekli önlemler alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

Tüm istatistiksel analizler SPSS 18.0 sürümü yazılımı (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi; SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) kullanılarak yapılmıştır. Tüm veriler normal olarak dağılmıştır (Skewness ve Kurtosis değerleri -1, +1) (Morgan, Leech, Gloeckner, Barret, 2004). Bu noktada, değişkenler arasında ilişkilerin belirlenmesinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Bulgular ortalama $\pm$ SD (standart sapma) olarak sunulmuş ve tüm analizler için $p < 0.05$ alfa düzeyi istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların yaş, spor yaşı, boy uzunluğu, vücut ağırlığı, MaxVO₂, FVC, FEV₁, PEF ve görsel zeka düzeylerine ait veriler tablo 1’ de belirtilmiştir.

Tablo 1. Futbolcuların betimleyici istatistiklerine ait veriler

Değişkenler	n	Ortalama	Ss
Yaş (yıl)	45	11,0	1,61
Spor yaşı (yıl)	45	1,6	1,68
Boy uzunluğu (m)	45	1,4	0,11
Vücut ağırlığı (kg)	45	37,9	10,12
MaxVO ₂ (ml. kg ⁻¹ . dk ⁻¹)	45	32,0	8,55
FVC	45	2,5	0,60
FEV ₁	45	2,2	0,51
PEF	45	4,4	1,37
Görsel zeka (puan)	45	128,9	23,19

Tablo 2. Görsel zeka puanları ile MaxVO₂ ve dinamik solunum parametreleri arasındaki ilişkiler

Değişkenler	r	p
MaxVO ₂	-0,16	0,27
FVC	-0,32*	0,03
FEV1	-0,42**	0,00
PEF	-0,31*	0,03

p<0.05*, p<0.01**

Katılımcıların görsel zeka puanları ile MaxVO₂ değerleri arasında bir ilişki tespit edilmemiştir (p>0.05). Katılımcıların görsel zeka puanları ile FVC, FEV1 ve PEF değerleri arasında negatif yönlü zayıf ilişkiler tespit edilmiştir (sırasıyla; r = -0.32, p<0.05; r = -0.42, p<0.01; r = -0.31, p<0.05) (Tablo 2).

TARTIŞMA

Araştırmada futbolcu çocukların dinamik solunum parametreleri ve maksimal oksijen tüketim kapasiteleri ile görsel zeka performansları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma grubumuzdaki katılımcıların MaxVO₂ değerleri ile görsel zeka puanları arasında bir ilişki belirlenmemiştir. Araştırmamıza benzeyen sporcu ve sedanter bireyler üzerinde yapılan bir çalışmada da hem sporcular hem de sedanter bireylerin MaxVO₂ değerleri ile Cattel zeka performansları arasında bir ilişki olmadığı bildirmiştir (Öztaşyonar, 2008). Literatürde özellikle futbol ya da diğer spor branşlarında faaliyet gösteren sporcuların oksijen tüketim kapasiteleri ile görsel zekaları arasındaki korelasyonlarını inceleyen başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak çocuklar ve gençlerde yüksek fiziksel aktivitenin daha iyi akademik başarı ve

yürütücü fonksiyonlar ile ilişkisi olduğu belirtilmiştir (Hillman, Erickson ve Kramer, 2008). Dayanıklılık egzersizinin kılcal yoğunluğu (anjyogenez) arttırdığı ve böylece beyin kan akışını arttırdığı bildirilmektedir (Adkins, Boychuk, Remple ve Kleim, 2006). Bu nedenle, çocuklar arasında kardiyovasküler uygunluk ile bilişsel ve akademik performans arasındaki ilişkilerin farklı olabileceği belirtilmiştir (Malina, Bouchard ve Bar-Or, 2004).

Araştırma grubumuzdaki katılımcıların FVC, FEV1 ve PEF değerleri ile görsel zeka puanları arasında zayıf ve orta düzeyde pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Tan ve ark. (2003) çalışmalarında; Cattel (IQ) testi skorları ile vital kapasite ve tidal volüm gibi akciğer volümleri ile ilişkisinin pozitif yönde olduğunu belirlemişlerdir. Onlar aynı zamanda beyne yeterli oksijeni sağlamak için iyi gelişmiş bir vücut ve akciğer yapısına sahip olunması gerektiğini de rapor etmişlerdir. Öztaşyonar (2008)

çalışmasında sporcu erkeklerin FVC, FEV1 ve VC değerleri ile Cattell zeka puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler belirlemiştir. Her ne kadar akciğer fonksiyonlarının genetik ve ırk gibi değiştirilemez faktörler tarafından belirlendiği bildirilse de (Zheng ve Zhong, 2002) düzenli egzersizin de akciğer fonksiyonları üzerine faydalı olduğu bildirilmiştir.

Futbolcular, hokey oyuncularını, voleybolcular, yüzücüler ve basketbolcuların FVC, FEV1 ve PEFr değerleri, sedanter grubun değerleri ile karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu belirlenmiştir. (Mehrotra, Varma, Tiwari ve Kumar, 1998). Hintli Üniversite sporcularında FEV1, MEFR ve PEFr gibi solunum testleri değerleri aynı yaş grubu sağlıklı kontrol grubuna göre daha yüksek bulunmuştur (De, Dasgupta, Panda ve Bhattacharya, 1982). De, Bhattacharya, Panda, ve Das Gupta (1980), FVC, FEV1, MVV, MEFR, PEFr değerlerinin basketbolcular da kontrol grubuna göre yüksek olduğunu saptamışlardır. Yüksek düzeyde fiziksel aktivitede bulunan

adölesanların aynı yaş ve beden ölçülerine sahip sedanterler den daha büyük ortalama akciğer hacimlerine sahip oldukları gözlenmiştir (Guckstein ve Walter, 1972). Literatürden elde edilen sonuçlar göstermektedir ki akciğer hacimleri sporcularda daha gelişmiş durumdadır. Akciğer hacimlerinin zeka ile olan ilişkisi doğru orantılı olarak arttığı için incelenen literatürde sporcuların sedanterlere göre zeka seviyelerinin daha iyi olduğu ifade edilmiştir (Öztaşyonar, 2008).

Sonuç olarak, araştırma grubumuzda oksijen tüketim kapasiteleri ile görsel zeka performansları arasında bir ilişki belirlenmemiştir. Ancak literatürde fiziksel aktivite ile beraber çocuk ve gençlerde akciğer kapasitesinde artışlar olduğu ve daha iyi kardiovasküler uygunluk düzeyinin daha iyi bilişsel süreçler ile ilişkili olduğu birçok araştırmada ifade edilmiştir. Araştırmada akciğer fonksiyonları hakkında bilgi edinilmesini sağlayan FVC, FEV1 ve PEF değerleri ile görsel zeka puanları arasında zayıf ve orta düzeyde pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Açıkada, C., Hazır, T., Alper, A., Turnagöl, H. ve Özkara, A. (1999). Bir ikinci lig futbol takımının sezon öncesi hazırlık döneminde fiziksel ve fizyolojik profili. *Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 3-14.
- Adkins, D., Boychuk, J., Remple, M. and Kleim, J. (2006). Motor training induces experience-specific patterns of plasticity across motor cortex and spinal cord. *J Appl Physiol*, 101, 1776-1782.
- Bıyıklı, T. (2013). Profesyonel futbolcularda anaerobik eşik, tekrarlı sprint ve toparlanma ilişkisinin mevki ve lig değişkenlerine göre incelenmesi. Doktora Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Cattell, R. B. (1940). The measurement of intelligence of infants and young children. San Antonio, TX, US: Psychological Corporation.
- Chaddock, L., Hillman, C. H., Pontifex, M. B., Johnson, C. R., Raine, L. B., and Kramer, A. F. (2012). Childhood aerobic fitness predicts cognitive performance one year later. *Journal of sports sciences*, 30(5), 421-430.
- De, A. K., Bhattacharya, A.K., Panda, A.K. and Das Gupta, P.K. (1980). Respiratory performance and grip strength tests on the basketball players of interuniversity competition. *Ind J Physiol Pharmacol*, 24, 305-309.
- De, A.K., Dasgupta, P.K., Panda, B.K. and Bhattacharya, A.K. (1982). Physical efficiency tests on Indian male "Kabaddi" inter-university players. *Br J Sports Med*, 16, 33-36.
- Guckstein, M. and Walter, S. (1972). Brain mechanism in reaction time. *Brain Res.*, 40, 1-9.
- Günay, M. ve Yüce, A. (1996). Futbol antrenmanının bilimsel temelleri. Seren Matbaacılık: Ankara.
- Hillman, C.H., Erickson, K.I. and Kramer, A.F. (2008). Be smart, exercise your heart: Exercise effects on brain and cognition. *Nat Rev Neurosci*, 9(1), 58-65.
- Toğrol, B. (1974). Zeka testinin 2A ve 3A formları ile Porteus Labirentleri testinin 1300 Türk çocuğuna uygulanması. İstanbul Üniversitesi Tıbbi Psikoloji Çalışmaları, 11, 1-32.
- Hoffman, J. (2006). Norms for fitness, performance and health. Human Kinetics: Champaign, IL.
- Ishigaki, H. and Miyao, M. (1993). Differences in dynamic visual acuity between athletes and nonathletes. *Perceptual and motor skills*, 77(3), 835-839.
- İşleğen, Ç. (1987). Değişik liglerde oynayan bölgesel profesyonel futbol takımlarının fiziksel ve fizyolojik profilleri. *Spor Hekimliği Dergisi*, 22, 83-89.
- Malina, R.M., Bouchard, C. and Bar-Or, O. (2004). Growth, maturation, and physical activity. Human Kinetics: Champaign, Ill.
- Marancı, B. ve Müniroğlu, S. (2001). Futbol kalecileri ile diğer mevkilerde bulunan oyuncuların motorik özellikleri, reaksiyon zamanları ve vücut yağ yüzdelerinin karşılaştırılması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 13-26. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gbesbd/issue/27969/303484>
- Mehrotra, P.K., Varma, N., Tiwari, S. and Kumar, P. (1998). Pulmonary functions in Indian sportsmen playing different sports. *Ind J Physiol Pharmacol*, 42, 412-416.
- Morgan, G.A., Leech, N.L., Gloeckner, G.W. and Barret, K.C. (2004). 2.Eds. SPSS for Introductory Statistics: Use and Interpretation. Lawrence Erlbaum Associates: London.
- Öztaşyonar, Y. (2008). Sporcu ve sedanterlerde görsel zekâ, reaksiyon zamanı ile akciğer hacim kapasiteleri ve oksijen kullanma kapasiteleri arasındaki ilişki. Doktora Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Stolen, T., Chamari, K., Castagna, C. and Wisloff, U. (2005). Physiology of soccer: an update. *Sports Med*, 35(6), 501-36.
- Tan, Ü., Okuyan, M., Albayrak, T. ve Akgün, A. (2003). Sex differences in verbal and spatial ability recondires in relation to body size lung volume, and sex hormones. *Perceptual and Motor Skills*, 96, 1347-1360.
- Zheng, J. and Zhong, N. (2002). Normative values of pulmonary function testing in Chinese adults. *Chinese Med J.*, 115, 50-54.

SPORCU EĞİTİM MERKEZLERİNDEKİ GÜREŞÇİLERİN SPORCU TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ*

 MERT ÇALOĞLU¹

 ÖZLEM MENTEŞ YALÇIN²

ÖZ

Yüksek spor performansına ve istenilen hedeflere ulaşmak için, sporcular uzun, zor, yoğun bir yaşam ve baş etmek zorunda oldukları birçok farklı alışık olmadıkları duruma karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum sporcuları fiziksel ve psikolojik açıdan oldukça etkilemektedir. Etkilenme sonucunda tükenmişlik kavramı ile karşı karşıya kalınmakta, özellikle sporcular üzerinde sporcu tükenmişlik kavramı çok daha ön plana çıkmaktadır. Bu çalışma güreşçilerin tükenmişlik düzeylerini bazı değişkenlere göre belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin farklı bölgelerindeki sporcu eğitim merkezlerinde aktif spor hayatını devam ettiren 156 gönüllü serbest ve greko-romen stil güreşçileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, "Kişisel Bilgi Formu" ve güreşçilerin sporcu tükenmişlik düzeylerini belirlemek amacıyla Raedeke ve Smith (2001) tarafından geliştirilmiş; Kelecek, Kara, Kazak, Çetinkalp ve Aşçı (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış olan "Sporcu Tükenmişlik" ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS 22.0 istatistik programı kullanılmıştır. Normallik dağılımı için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Verilerin analizi t-test, tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) analizi ve Tukey testi ile yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre güreşçilerin millilik durumları, güreş stilleri, yaş, kilo kategorisi değişkenlerine göre, azalan başarı hissi, duygusal fiziksel tükenme, duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı farka rastlanmazken; spor geçmişli ve haftalık antrenman değişkenlerinde duygusal fiziksel tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutunda; yaşadıkları bölge değişkeninde ise tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Araştırmada sonuç olarak; güreşçilerin ölçüm aracına verdikleri toplam puanların analiz sonucunda sporcu eğitim merkezlerindeki güreşçilerin sporcu tükenmişlik düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Güreş, Sporcu Eğitim Merkezi, Sporcu Tükenmişlik

INVESTIGATION OF ATHLETE BURNOUT LEVELS OF WRESTLERS IN ATHLETE TRAINING CENTERS

ABSTRACT

In order to reach high sports performance and desired goals, athletes are left face a long, difficult, intense life and many different unfamiliar situations that they have to deal with. This situation affects athletes physically and psychologically. As a result of being affected, the concept of exhaustion is encountered, especially athletes; burnout concept is more prominent on athletes. This study was conducted to determine the burnout levels of wrestlers according to some variables. The sample of the study consisted of 156 free-style and Greco-roman volunteer wrestlers who continue their sports life in athlete training centers in different regions of Turkey. As a data collection tool in the research, "Personal Information Form" and "Athlete Burnout" Scale were used in order to determine the athletes burnout levels of wrestlers, This scale was developed by Raedeke and Smith (2001) and adapted to Turkish by Kelecek, Kara, Kazak, Çetinkalp and Cook (2016). The data obtained were evaluated using the SPSS 22.0 statistical program. Kolmogorov-Smirnov test was applied to test of normality. Analyses of the research data were made with t-test and One-Way ANOVA and Tukey tests. The findings of the research indicated that there was no significant difference between wrestlers; nationality, wrestling styles, age, weight category and decreased sense of accomplishment, emotional physical exhaustion, depersonalization sub-dimensions; significant differences were found in the emotional physical exhaustion and depersonalization sub-dimensions in sports history and weekly training variable and in all sub-dimensions in the region variable where they lived. As a result of the analysis of the total points given by the wrestlers to the measurement tool, athletes burnout levels of wrestlers in the athlete training centers were found to be low.

Keywords: Wrestling, Athlete training center, Athlete burnout

*Bu çalışma 18-20 Mayıs tarihinde 6. Uluslararası Avrasya Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹Samsun 19 Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkiye, mertcaloglu1@gmail.com

²Samsun 19 Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkiye, mermaidozlem@gmail.com

GİRİŞ

İnsanın dünyada oluşumundan günümüze kadar onunla birlikte olan sporun kabul edilmiş evrensel bir tanımı yoktur. Fakat spor olarak kabul edilen aktivitelerin ortak belli unsurları olduğu görülür. Spor belirli kurallar içeren, rekabet ortamı sağlayan, haz veren bir bütündür. Bireysel ve toplumsal olarak yarışma, eğlence amaçlı olarak yapılan belirli kurallara dayanan, düzenli çalışma ve efor gerektiren vücut aktiviteleridir (Zorba ve ark, 2005). Geçmişten günümüze kadar spor birçok farklı aşamadan geçmiş bulunmaktadır. Fiziksel görünümün güzelleştirilmesinden yaşayış tarzına, seçkin sınıfların hoş vakit geçirme alışkanlıklarından savaşlar için ordu ve halkın hazır tutulmasına kadar birçok uygulamanın bu aşamalar içerisinde olduğu görülmektedir (Koruç ve Bayar, 1990). Temel amacı; bireyin sosyal, fiziksel, ruhsal ve çok yönlü olarak gelişimini sağlamaktır. Bununla birlikte spor, çağdaş toplumu meydana getirmede en önemli sosyal olgu olarak görülmektedir (Yetim, 2000). Sporun birey ve toplum ilişkilerini geliştirdiği gibi, toplumların yüceltilmesinde de önemli bir araç olduğu açıktır. Gelişmiş toplumlar, sporu en önemli propaganda aracı olarak kabul etmiş ve dış ülkelerde kendilerini temsil edecek gençlerin en iyi şekilde yetiştirilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Yetim, 2016).

Her toplumun kendine has olan kültür, örf, adetleri, yaşayış biçimleri o toplumun yapısını göstermektedir. Bu örf ve adetler toplumun yaşayış biçimi konusunda bazı ipuçlarını ortaya koyar. Bu öğelere bakılarak toplumların değer yargıları ve duyarlılıkları da ortaya çıkarılabilir (Şahin, 2003). Bu düşüncelerin ışığında Türk toplumu ve ülkemiz içinde bir değer yargısı, örf ve âdet olan etken güreş sporudur. Türk kelimesi güreş sporu ile adeta özdeşleşmiştir. Diğer ülke ve ırkların Türk gibi güçlü düşüncesine sebep olan etmen güreş sporudur. Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK' ün; "Benim en çok sevdiğim spor, serbest güreştir. Hangi Türk askerini, köylüsünü isterseniz soyup meydana çıkarınız. Dik omuzları, iyi, kusursuz teşekkül etmiş adaleleri, keskin yüz çizgileri, yanık tatlı renkleri, kafa yapıları, insanın ruhuna itimat ve neşe veren bir eser olarak canlanır" sözleri, Türk ve güreşin özdeşleşmiş olduğunu kanıtlar niteliktedir. Dünya tarihinin en eski spor branşlarından biri olan güreş, karşılıklı olarak iki bireyin herhangi bir malzeme ve araç olmadan birtakım kurallar ışığında ve belirli bir alan üzerinde tüm psikolojik ve fizyolojik güçlerini harekete geçirerek birbirlerinin sırtını yere getirme veya teknik üstünlük sağlama adına yapmış oldukları mücadele olarak adlandırılır (Açak, 2005).

Güreş sporunu kitlelere ulaştırma, toplumda bireylerin güreşi öğrenmesi ve yeteneğini geliştirerek kendini kanıtlaması açısından ve de ülke menfaatleri gereğince toplumsal bir güç olan sporda başarı elde etmek amaçlı bazı politikalar izlenmiştir. Bu politikaların içinde güreş için olanı güreş eğitim merkezleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Güreş eğitim Merkezleri hali hazırda Türk güreşinin alt yapı kulvarının can damarı olarak görülür. Güreş eğitim merkezlerinin kuruluşu 1987'li yıllardadır. 1988 yılında uygulamaya konulan karakucak projesi, Türkiye' de kaynağını teşkil eden karakucak güreşçilerini minder güreşine kazandırmayı ve güreşin minder alt yapısını oluşturmayı amaçlamıştır. Bu amaçla sporcu eğitim merkezleri 11-12-13 yaşlarındaki çocukları bünyesine alarak faaliyetlerini sürdürmüştür (Kürkçü ve Özdağ, 2005). Sporcu eğitim merkezlerinin ortaya çıkışı güreş eğitim merkezleri şeklinde olmuştur. İlerleyen süreçte sporcu eğitim merkezlerinin amacı "spor dallarına göre spora başlama yaşında bulunan çocukların eğitim ve öğretimlerini aksatmadan üst düzey sporcu olarak yetiştirilmelerini sağlamak için sporcu eğitim merkezleri kurulması ve yönetilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir" (Türkiye Cumhuriyeti, Resmî Gazete Tarihi: 28.01.2010, Sayısı: 27476). Bu Yönetmeliğin adı "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sporcu Eğitim Merkezleri Yönetmeliği" iken, 3/4/2012 tarihli ve 28253

sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan değişiklik ile "Spor Genel Müdürlüğü Sporcu Eğitim Merkezleri Yönetmeliği" şeklinde değiştirilmiş ve halen bu şekilde devam etmektedir. 2020 yılı Nisan ayı itibariyle 34 adet Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü bünyesinde, 37 adet ise Sporcu Eğitim Merkezlerinde gündüzlü ve gündüzlü-yatılı şekilde faaliyet göstermektedir. Bu merkezlerde atıcılık, atletizm, boks, jimnastik, eskrim, güreş, halter, judo, kano, kayak, kürek, tenis ve yüzme branşlarında hizmet verilmektedir.

Sporun rekabet ve başarı amacıyla yapılmaya başlanıldığı andan itibaren şartlar zorlaşmaya başlamıştır. Güç ve emek isteyen güreş sporu bunların başında gelmektedir. Şartların zorlaşması bireyleri maddi ve manevi yönden ağır bir duruma sokmaktadır. Bu zor şartların akabinde en çok görülen durumlardan biri de tükenmişlik halidir. Yapılan araştırmalar, güreş sporunun ağır antrenman; maddi ve manevi fedakârlık gerektirmesi gibi nedenlerle sporcuların tükenmişlik düzeylerini arttığını göstermiştir.

Son zamanlarda üst düzey sportif performansla erişilmesinde büyük önem taşıyan kavramlardan biri de sporcu tükenmişliği olarak görülmektedir. Anlam olarak "başarısız olmak, yorulmak ya da enerji, kuvvet veya kaynaklardaki aşırı talep doğrultusunda tükenmiş hale gelmek" olan tükenmişlik kavramının, ilk olarak

Freudenberger (1974) tarafından yetişkin örnekleminde çalışıldığı görülmektedir (Eklund ve Cresswell, 2007). Sonraki yıllarda Maslach ve Jackson (1981) tarafından insanda ortaya çıkan fiziksel bitkinlik, uzun süren yorgunluk, çaresizlik ve umutsuzluk duyguları ile birlikte bireyin yaptığı işe, hayata ve diğer insanlara karşı gösterdiği olumsuz duyguları barındıran fiziksel ve zihinsel boyutlu bir sendrom olarak tanımlanan bu kavram birçok araştırmacının araştırma konusu olmuştur. Daha sonraları Raedeke ve Smith (2001) tarafından sporcu tükenmişliği alanında çalışmalar yapılmış ve de "Sporcular İçin Tükenmişlik Ölçeği" geliştirilmiştir. Ölçeğin azalan başarı hissi, duygusal/fiziksel tükenme ve duyarsızlaşma olmak üzere üç alt boyutu vardır.

Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, tükenmişliğin kişinin yaşam kalitesini ve yaşamdaki duygularını etkileyebileceği ortaya çıkarılmıştır. Adı geçen kavramlar ile ilgili ülkemizde yürütülen çalışmalar araştırılmış ve sporcularda tükenmişlik araştırmalarının nispeten az olduğu dikkat çekmiş; güreşçilere yönelik sporcu tükenmişlik çalışmalarına da pek rastlanılmamıştır. Özellikle ülkemizin kültür yapısı, kazandığımız başarılar, ülkemiz ve de dünyada tüm yaş gruplarında ilgi gören bir spor olan güreş ile performans ve de başarı için önemli bir yeri olan sporda tükenmişlik kavramının

hedeflenen kitle üzerinde birlikte çalışılarak mevcut durumu ortaya koyacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, amacı güreş eğitim merkezlerinde bulunan güreşçilerin sporcu tükenmişlik durumlarının incelenmesi olan bu araştırmanın alanyazına katkı sağlayacağı söylenebilir.

YÖNTEM

Araştırmamızda betimsel taramaya yönelik bir yöntem kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli karakterize edilmiş kişiler ya da gruplar sayısal olarak tanımlanmaya çalışılır. Mevcut durum değerlendirmesi yapılırken kullanılır.

Araştırma grubu

Araştırmamızın evrenini 2020 yılında sporcu eğitim merkezlerinde bulunan güreşçiler oluştururken, örneklemini Samsun-Kavak, Ordu, Amasya, Erzincan, Antalya-Korkuteli sporcu eğitim merkezlerinde bulunan tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilen toplam 156 güreşçi oluşturmuştur. Veriler 156 güreşçiden anket şeklinde gönüllü olarak toplanmıştır. Güreşçilere anket formu online olarak uygulanmış ve çalışmaya başlamadan önce gerekli açıklamalar anket formunda belirtilmiştir.

Veri toplama araçları

Sporcu Tükenmişlik Ölçeği: Sporcu Tükenmişlik Ölçeği, Raedeke ve Smith (2001) tarafından sporcuların spora özgü tükenmişlik düzeylerini belirlemek amacı ile geliştirilmiştir. Beşli Likert tipinde

değerlendirilen ölçek, 3 alt boyut ve 15 maddeden oluşmaktadır. Sporcu Tükenmişlik Ölçeği'nin Türkçe uyarlama çalışması Keleş, Kara, Kazak Çetinkalp ve Aşçı (2016) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında maddelerin orijinal ölçekte belirtilen alt boyutlarda toplandığı görülmüş ve ölçeğin 3 faktörlü yapısı korunmuştur. Ancak ölçekte yer alan 2 madde düşük faktör yükü nedeni ile çıkarılmış ve ölçek 13 madde üzerinden değerlendirilmiştir. İç tutarlık katsayıları Duygusal /Fiziksel Tükenme alt boyutu için .87; Azalan Başarı Hissi alt boyutu için .75 ve Duyarsızlaşma alt boyutu için .83 olarak belirlenmiştir. Bu çalışma için elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla .79, .76 ve .60 olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş ve spor deneyimi, millilik düzeyleri, güreş kategorileri, güreş sikletleri gibi demografik

bilgilerinin yanında, haftada kaç gün antrenman yaptıklarını belirlemek amacı ile araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

Verilerin analizi

Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22 istatistik paket programı kullanılmış ve anlamlılık düzeyi ($p < 0,05$) olarak alınmıştır. Araştırmada demografik özelliklerin belirlenmesinde frekans analizi, millilik, güreş kategorisi durumlarının karşılaştırılmasında bağımsız örneklem grupları için t-testi, yaş, spor yaşı, siklet, haftalık antrenman sayısı ve yaşadığı bölge değişkenlerinin karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA); ortaya çıkan istatistiksel farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için de Tukey çoklu karşılaştırma testinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Yaş	f	%
14	12	7,7
15	35	22,4
16	64	41,0
17	45	28,8
Spor Yaşı		
0-2	4	2,6
2-4	54	34,6
4-6	81	51,9
6 ve Üstü	17	10,9
Siklet		
Hafif	34	21,8
Orta	102	65,4
Ağır	20	12,8
Milli Sporcu		
Evet	22	14,1
Hayır	134	85,9
Güreş Stili		
Serbest	87	55,8
Greko-Romen	69	44,2
Haftalık Antrenman		
5	26	16,7
6	120	76,9
7 ve Üstü	10	6,4
Yasadığı Bölge		
Akdeniz	21	13,5
Karadeniz	80	51,3
Marmara	29	18,6
Doğu Anadolu	26	16,7
Toplam	156	100

f = Kişi Sayısı, % = Yüzdellik

Tablo 2. Katılımcıların Millî Olma Durumlarına Göre Sporcu Tükenmişliklerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Millilik	N	Ort.	Ss.	t	P(sig.)
Azalan Başarı Hissi	Evet	22	10,36	3,07	-,866	,388
	Hayır	134	11,00	3,21		
Duygusal Fiziksel Tükenme	Evet	22	11,86	2,56	,748	,456
	Hayır	134	11,32	3,24		
Duyarsızlaşma	Evet	22	9,50	2,97	,725	,470
	Hayır	134	8,92	3,56		

*p<0,05 önemli, N = Kişi Sayısı, Ort. = Aritmetik Ortalama, Ss = Standart Sapma

Çalışmaya katılanların millî olma durumlarına göre sporcu tükenmişlik alt boyutlarının karşılaştırılmasında; azalan başarı hissi (p=,388), duygusal fiziksel tükenme(p=,456), duyarsızlaşma (p=,470) alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Güreş Stil Durumlarına Göre Sporcu Tükenmişliklerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Stil	N	Ort.	Ss.	t	P(sig.)
Azalan Başarı Hissi	Serbest	87	11,54	2,528	-,862	,390
	Greko-Romen	69	11,90	2,641		
Duygusal Fiziksel Tükenme	Serbest	89	11,01	3,048	-1,796	,074
	Greko-Romen	69	11,91	3,193		
Duyarsızlaşma	Serbest	87	8,61	3,418	-1,581	,116
	Greko-Romen	69	9,49	3,530		

* $p < 0,05$ önemli, N = Kişi Sayısı, Ort. = Aritmetik Ortalama, Ss = Standart Sapma

Çalışmaya katılanların güreş stil durumlarına göre sporcu tükenmişlik alt boyutlarının karşılaştırılmasında; azalan başarı hissi ($p = ,390$), duygusal fiziksel tükenme ($p = ,074$), duyarsızlaşma ($p = ,116$) alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 4. Katılımcıların Yaşlarına Göre Sporcu Tükenmişliklerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Yaş	N	Ort.	Ss.	F	P(sig.)
Azalan Başarı Hissi	14	12	12,50	2,714	,601	,616
	15	35	12,14	2,851		
	16	64	11,66	2,431		
	17	45	11,20	2,492		
	14	12	10,50	1,883		
Duygusal Fiziksel Tükenme	15	35	11,89	3,763	1,309	,274
	16	64	11,33	3,147		
	17	45	11,40	2,864		
	14	12	9,75	4,434		
	15	35	8,97	3,831		
Duyarsızlaşma	16	64	9,23	3,426	,616	,606
	17	45	8,49	3,035		

* $p < 0,05$ önemli, N = Kişi Sayısı, Ort. = Aritmetik Ortalama, Ss = Standart Sapma

Tablo-4' te görüldüğü gibi, çalışmaya katılanların yaşlarına göre sporcu tükenmişlik alt boyutlarının karşılaştırılmasında; azalan başarı hissi ($p = ,616$), duygusal fiziksel tükenme ($p = ,274$) ve duyarsızlaşma ($p = ,606$) alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Kilo Kategorilerine Göre Sporcu Tükenmişliklerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Kilo Kategorisi	N	Ort.	Ss.	F	P(sig.)
Azalan Başarı Hissi	Hafif	34	11,09	2,734	1,226	,296
	Orta	102	11,86	2,506		
	Ağır	20	11,90	2,634		
Duygusal Fiziksel Tükenme	Hafif	34	10,38	2,882	2,392	,095
	Orta	102	11,68	3,096		
	Ağır	20	11,80	3,518		
Duyarsızlaşma	Hafif	34	8,15	3,509	1,523	,221
	Orta	102	9,15	3,259		
	Ağır	20	9,70	4,390		

* $p < 0,05$ önemli, N = Kişi Sayısı, Ort. = Aritmetik Ortalama, Ss = Standart Sapma

Çalışmaya katılanların kilo kategorilerine göre sporcu tükenmişlik alt boyutlarının karşılaştırılmasında; azalan başarı hissi($p=,296$), duygusal fiziksel tükenme ($p=,095$) ve duyarsızlaşma ($p=,221$) alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 6. Katılımcıların Spor Yaşlarına Göre Sporcu Tükenmişliklerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Spor Yaşı	N	Ort.	Ss.	F	P(sig.)
Azalan Başarı Hissi	0-2	4	9,75	5,67	2,21	,089
	2-4	54	8,27	3,18		
	4-6	81	9,64	3,69		
	6 ve Üstü	17	8,05	2,16		
Duygusal Fiziksel Tükenme	0-2	4	11,25	4,27	5,68	,001*
	2-4	54	10,35	2,23		
	4-6	81	12,35	3,52		
	6 ve Üstü	17	10,23	2,10		
Duyarsızlaşma	0-2	4	12,50	2,64	9,84	,001*
	2-4	54	9,74	2,41		
	4-6	81	12,03	3,40		
	6 ve Üstü	17	8,88	1,99		

* $p<0,05$ önemli, N = Kişi Sayısı, Ort. = Aritmetik Ortalama, Ss = Standart Sapma

Tablo-6' da görüldüğü gibi, çalışmaya katılanların spor yaşlarına göre sporcu tükenmişlik alt boyutlarının karşılaştırılmasında; azalan başarı hissi($p=,089$) alt boyutunda anlamlı farklılığa rastlanmazken; duygusal fiziksel tükenme ($p=,001$) ve duyarsızlaşma ($p=,001$) alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 6.1'de verilmiştir.

Tablo 6.1 Katılımcıların Spor Yaşlarına Göre Sporcu Bağlılıkları Farklılıklarına Ait Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

Alt Boyutlar	Post Hoc (Tukey Testi)		
	Karşılaştırma	Ortalama Arası Fark	Anlamlılık
Duygusal Fiz. Tükenme	0-2	-,676	,954
	4-6	,537	,622
	6 ve Üstü	1,898	,028*
Duyarsızlaşma	0-2	-,898	,939
	2-4	-1,994*	,001*
	6veÜstü	-,001	1,000

Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre; duygusal fiziksel tükenme alt boyutunda 4-6 yıl ile 6 yıl ve üstü ($p=,028$) spor yaşına sahip sporcular arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Buna göre; 4-6 yıl spor yaşına sahip sporcuların, 6 ve üstü spor yaşına sahip sporculara oranla daha yüksek sporcu tükenmişlik düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre; duyarsızlaşma alt boyutunda 2-4 yıl ile 4-6 yıl ($p=,001$) spor yaşına sahip sporcular arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Buna göre; 2-4 yıl spor

yaşına sahip sporcuların, 4-6 yıl spor yaşına sahip sporculara oranla daha düşük sporcu tükenmişlik düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Haftalık Antrenman Sayılarına Göre Sporcu Tükenmişliklerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Haftalık Antrenman	N	Ort.	Ss.	F	P(sig.)
Azalan Başarı Hissi	5	26	10,92	2,85	,08	,922
	6	120	10,87	3,31		
	7 ve Üstü	10	11,30	2,66		
Duygusal Fiziksel Tükenme	5	26	11,88	2,04	4,88	,009*
	6	120	11,07	3,27		
	7 ve Üstü	10	14,10	2,47		
Duyarsızlaşma	5	26	10,12	3,36	8,53	,000*
	6	120	8,47	3,38		
	7 ve Üstü	10	12,50	2,22		

* $p < 0,05$ önemli, N = Kişi Sayısı, Ort. = Aritmetik Ortalama, Ss = Standart Sapma

Çalışmaya katılanların haftalık antrenman sayılarına göre sporcu tükenmişlik alt boyutlarının karşılaştırılmasında; azalan başarı hissi($p=,847$) alt boyutunda anlamlı farklılığa rastlanmazken; duygusal fiziksel tükenme ($p=,009$) ve duyarsızlaşma ($p=,001$) alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 7.1’de verilmiştir

Tablo 7.1 Katılımcıların Haftalık Antrenman Sayılarına Göre Sporcu Bağlılıkları Farklılıklarına Ait Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

Alt Boyutlar	Post Hoc (Tukey Testi)		
	Karşılaştırma	Ortalama Arası Fark	Anlamlılık
Duygusal Fiz. Tükenme	5	2,215	,130
	6	3,017	,009*
Duyarsızlaşma	5	2,385	,135
	6	4,033*	,001*

Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre; duygusal fiziksel tükenme alt boyutunda haftada 7 ve üstü ile haftada 6 antrenman($p=,009^*$) sayısına sahip sporcular arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Buna göre; 7 ve Üstü haftalık antrenman sayısına sahip sporcuların, haftalık 6 antrenman sayısına sahip sporculara oranla daha yüksek sporcu tükenmişlik düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre; duyarsızlaşma alt boyutunda haftada 7 ve üstü ile haftada 6 antrenman($p=,001^*$) sayısına sahip sporcular arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Buna göre; 7 ve Üstü haftalık antrenman sayısına sahip sporcuların, haftalık 6 antrenman sayısına sahip sporculara oranla daha yüksek sporcu tükenmişlik düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 8. Katılımcıların Yaşadığı Bölgelere Göre Sporcu Tükenmişliklerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Yaşadığı Bölge	N	Ort.	Ss.	F	P(sig.)
Azalan Başarı Hissi	Akdeniz	21	11,33	2,352	3,862	,011*
	Karadeniz	80	11,24	2,582		
	Doğu Anadolu	29	13,03	2,113		
Duygusal Fiziksel Tükenme	Marmara	26	11,92	2,785	3,211	,025*
	Akdeniz	21	9,81	2,657		
	Karadeniz	80	11,58	3,268		
	Doğu Anadolu	29	12,45	2,785		
	Marmara	26	11,04	3,039		
Duyarsızlaşma	Akdeniz	21	7,05	2,459	4,390	,005*
	Karadeniz	80	8,95	3,659		
	Doğu Anadolu	29	10,55	3,112		
	Marmara	26	9,00	3,359		

* $p < 0,05$ önemli, N = Kişi Sayısı, Ort. = Aritmetik Ortalama, Ss = Standart Sapma

Çalışmaya katılanların yaşadığı bölgelere göre sporcu tükenmişlik alt boyutlarının karşılaştırılmasında; azalan başarı hissi ($p=,0,11$), duygusal fiziksel tükenme ($p=,025$) ve duyarsızlaşma ($p=,005$) alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 8.1'de verilmiştir.

Tablo 8.1. Katılımcıların Yaşadığı Bölgelere Göre Sporcu Bağlılıkları Farklılıklarına Ait Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

Alt Boyutlar	Post Hoc (Tukey Testi)			
	Karşılaştırma	Ortalama Arası Fark	Anlamlılık	
Azalan Başarı Hissi	Akdeniz	1,701	,088	
	Doğu Anadolu	Karadeniz	1,797	,006*
	Marmara	1,111	,359	
Duygusal Fiz. Tükenme	Akdeniz	2,639	,017*	
	Doğu Anadolu	Karadeniz	,873	,557
	Marmara	1,410	,327	
Duyarsızlaşma	Akdeniz	3,504	0,02*	
	Doğu Anadolu	Karadeniz	1,602	,131
	Marmara	1,552	,326	

Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre; azalan başarı hissi alt boyutunda, Doğu Anadolu bölgesi ile Karadeniz ($p=,006^*$) bölgesinde yaşayan sporcular arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Buna göre; Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan sporcuların Karadeniz bölgesinde yaşayan sporculara oranla daha yüksek sporcu tükenmişlik düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre; duygusal fiziksel tükenme alt boyutunda, Doğu Anadolu bölgesi ile Akdeniz ($p=,017^*$) bölgesinde yaşayan sporcular arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Buna göre; Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan sporcuların Akdeniz bölgesinde yaşayan sporculara oranla daha yüksek sporcu tükenmişlik düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre;

duyarsızlaşma alt boyutunda, Doğu Anadolu bölgesi ile Akdeniz ($p=,012^*$) bölgesinde yaşayan sporcular arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Buna göre; Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan sporcuların Akdeniz bölgesinde yaşayan sporculara oranla daha yüksek sporcu tükenmişlik düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların Sporcu Tükenmişlik Ölçeğinin Alt Boyutundan Aldıkları Puanlara Ait Ortalamalar

Alt Boyutlar	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sap
Azalan Başarı Hissi	156	6	17	11,70	2,576
Duyusal Fiziksel Tükenme	156	5	19	11,41	3,135
Duyarsızlaşma	156	18	48	32,11	8,101

Tablo 9 incelendiğinde; katılımcıların azalan başarı hissi alt boyutunda ($\bar{x} =11,70\pm,1825$), duygusal fiziksel tükenme alt boyutunda ($\bar{x} =11,41\pm,1780$), duyarsızlaşma ($\bar{x} =32,11\pm,5009$) ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Buna göre çalışmaya katılan sporcu eğitim merkezlerindeki güreşçilerin genel olarak ortalamalarına bakıldığında, sporcu tükenmişlikleri adına branşlarına karşı daha fazla duyarsız oldukları söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma ülkemize kazandırılan sporcu tükenmişlik kavramının spor eğitim merkezlerindeki güreşçiler üzerinde inceleme yapılmasını amaçlamıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda sporcu eğitim merkezindeki güreşçilerin sporcu tükenmişlik düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç;Demirci (2018) bireysel ve takım sporcular değişkenleri analizi ile Kelecek, Göktürk (2017) ve Haugaasen, Toering ve Jordet (2014) tarafından futbolcular ile yapılan çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Analiz sonuçlarında milli olan sporcular ile milli olmayan sporcular arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Aynı zamanda güreşçilerin güreş kategorileri olan serbest ve greko-romen kategorilerinde de sporcu tükenmişlik

düzeylerinde anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Sporcular güreş sporunda kendi yetenekleri doğrultusunda daha başarılı olacağını düşünerek kategori seçimi yapmaktadır. Bu seçim onları kendi hedeflerine daha iyi götüreceği ve daha çok başarılı olacağı düşüncesine sokmaktadır. Bu düşünceden yola çıkarak iki kategoride de farkın olmayıp sadece başarıya ve üstlerine düşen görevi yapmaya, zihinlerini onunla meşgul etmeye odaklandıkları düşünülebilir. Yapılan analiz sonucunda, yaş değişkeni arasında da sporcu tükenmişlik düzeyleri ile anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Bu durumun, sporcuların daha yolun başında olmasından, kendilerine daha büyük insanları örnek almalarından, branşlarına odaklanıp hedeflerine yönelmeyi daha ön planda

tutmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bir başka düşünce ise, güreşçilerin sportif kabiliyetlerine olan inançları ile spora devam etmeleri vekendilerini branşlarında başarılı olarak görmek istemelerinden dolayı yaş değişkeninin arka planda kalmış olabileceği yorumudur. Çalışmaya katılan güreşçilerin yaşlarının 14-17 arası olmasından dolayı, henüz sportif olgunluğun başında olduğu düşüncesi, branşlarına katılımdan zevk almaları, hevesli olmaları, beyinlerini meşgul eden konuların az olması, buldukları spor eğitim merkezi ortamının farkında olmaları, zihinlerini bununla meşgul etmeleri, branşlarına daha fazla ilgi duymaları ve daha fazla şey öğrenme isteği içinde olmaları diğer nedenler olarak görülebilir. Güreş sporu çoğu bireysel spor gibi siklet denilen kategorilere ayrılarak yapılır. Bu kategorilere katılım yaş ve kilo değişkeni ile yapılır. Kilolar arasında fazla fark yoktur. Minimum farklı olan sporcular bir kategoride toplanır ve güreş müsabakalarını gerçekleştirirler. Çalışmamızda güreşçilerin kilo değişkenleri arasında da yapılan analiz sonucunda anlamlı farka rastlanılmamıştır. Sporcuların azami farkla eşit şekilde yarıştığı müsabakalarda birbirlerine üstünlük kurmaları ile yetenekleri ve fırsatları iyi değerlendirmelerinden dolayı olduğu söylenilebilir. Antrenmanlarda yapılan güreşlerde kilo farkı çoğaldığı zaman sporcuların birbirine olan baskısının

arttığı görülmüştür. Bu artış tükenmişlik durumlarını arttıran bir etken olarak düşünülebilir. Bu düşünceden yola çıkarak kilo farkının az olması sporcu tükenmişlik durumlarının üç alt boyutunun hiçbirinde kilo değişkeninde anlamlı farka rastlanılmamıştır. Diğer bir değişkenimiz olan spor yaşı yani sporcuların spor geçmişlerinde ise, yapılan analiz sonuçlarında anlamlı farka rastlanılmamıştır. Bu farkların duygusal fiziksel tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında olduğu görülmüştür. Bu bulgular Kocadağ'ın (2019) yaptığı sporcuların tükenmişliğinin belirlenmesindeki çalışmalarla paralellik göstermiştir. Duygusal fiziksel tükenme alt boyutunda 4-6 yıl spor geçmişine sahip olan sporcuların daha uzun spor geçmişi olan sporculara oranla daha yüksek sporcu tükenmişlik değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Bunun sebebi kırılma noktası ve uzmanlaşma seviyesi olarak görülen durumun bu yıllarda gerçekleşmesi ve daha sonra bu durumun başarının ağır basmasından ve hedefe ulaşma isteğinden dolayı aşıp devam edilmesi olarak düşünülebilir. Diğer bir alt boyut olan duyarsızlaşma alt boyutunda 2-4 yıl sporcu geçmişine sahip güreşçilerin 4-6 yıl arası sporcu geçmişine sahip olan sporculara oranla daha düşük sporcu tükenmişlik düzeyine sahip oldukları gözlenmiştir. Bu sonuç Kargün'ün (2011) futbol hakemleri üzerine yaptığı çalışma ve Kocadağ'ın (2019) adölesan sporcuların spor

deneyimlerine göre sporcu tükenmişliklerinin 1-3 yıl spor geçmişi olanların 4 yıl ve üzeri spor deneyimi olanlarda duyarsızlaşma alt boyutunda bulunduğu anlamlı fark ile paralellik göstermiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre güreşçilerin haftalık antrenmana sayıları arasında anlamlı farka rastlanılmıştır. Bu sonuç Gustafsson' un (2007) çalışması ile paralellik göstermiştir. Çalışmamızda bulunan farkların duygusal fiziksel tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutunda olduğu görülmüştür. Haftalık antrenman sayısı 7 ve üstü ile haftalık 6 antrenman arasında anlamlı farka ulaşılmıştır. Her iki alt boyutta da haftalık antrenman sayısı çoğaldıkça sporcu tükenmişlik durumlarının arttığı gözlenmiştir. Sporcuların sportif başarı sağlamaları için hiç kuşkusuz ki antrenman olmazsa olmazdır. Yapılan verimli antrenmanlar sporcuları hedeflerine bir adım daha yaklaştırır. Antrenman sayesinde gelişimlerini sağlarlar. Bu gelişim gözle görülüp, performansa döküldükçe sporcular daha da fazla heyecana kapılır ve antrenmanların sayılarını arttırabilirler. Arttırılan antrenman sayısı hem olumlu yönde hem de olumsuz yönde onları etkileyebilir. Antrenman yükleri doğru zamanda arttırılıp doğru şekilde sporculara uygulandığında olumlu şekilde onları etkileyecektir. Yapılan fazla antrenman sonucunda sporcular istenilen hedefe ulaştıklarında tatmin durumları üst

düzeye ulaşır ama ulaşamazlarsa olumsuz yönde etkilenebilirler. Tükenme durumu burada ortaya çıkabilir. Hedefe ulaşmak için atılan her adım hedefe ulaştırmadığında psikolojik yok olma etkili hale gelir, buda branşa yönelik olumsuz düşünceleri ortaya çıkararak tükenmişlik seviyesini arttırır. Bir diğer analiz sonucumuzda katılımcıların yaşadıkları bölgeler ile tükenmişlik durumları arasında anlamlı farka ulaşılmıştır. Azalan başarı hissi alt boyutunda Doğu Anadolu bölgesi ile Karadeniz bölgesi ile; duygusal fiziksel tükenme alt boyutunda ise Doğu Anadolu bölgesi, Akdeniz bölgesinde yaşayan sporcular ile anlamlı fark olduğuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Vealey ve ark.(1998) antrenörlerin sporcular üzerinde tükenmişlik seviyelerine yönelik yaptıkları araştırma bulgularıyla paralellik göstermiştir. Antrenör etkisinin sporcunun tükenmişlik düzeyi üzerinde olumsuz etki yaptığı düşünülebilir. Antrenör tarafından ulaşılmak istenilen hedefler sporcular üzerinde baskı haline gelebilir. Bu baskı onları tükenmişliğe iten sebepler arasında gösterilebilir. Gould, Tuffey, Udry ve Loehr (1997), genç tenis sporcularının kişiler arası mükemmeliyetçilik ve sporcu tükenmişlik farklarını incelemişlerdir. Bu inceleme sonucunda sporcuların yaptıkları spora karşı ilgilerinin tek bir nedenden değil birden fazla nedenden ortaya çıktığına ulaşılmıştır. Bu sebeplerin ise antrenörlerin kendinden yüksek beklenti,

başkalarının beklentisi, sosyal yaşam azlığı, sakatlık, aşırı antrenman gibi durumlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar çalışmamızda ulaştığımız haftalık antrenman sayısı ile güreşçilerin kaldığı sporcu eğitim merkezlerinin bulunduğu bölgelerdeki sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Lonsdale, Hodge ve Rose (2009) yaptığı çalışmada temel ihtiyaçları karşılayan spor ortamlarının tükenmişlik düzeylerini azaltığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçtan yola çıkılarak ülkemizin bir politikası halinde hareket eden sporcu eğitim merkezlerinin sistemli ve ekipman yönünden zengin olmasının eğitim merkezlerinde yaşayan sporcuların sporcu tükenmişlik düzeylerinin düşük olmasını etkilediği düşünülebilir. Yapılan çalışmalara bakıldığında sporcu tükenmişlik seviyelerinin yüksek olmasının sporu bırakmayı artı yönde etkilediği görülmektedir. Sporcu yetiştirmek amacıyla kurulan merkezlerde sporcuları olumsuz yönde etkilemek, spora olan katkıyı ve başarıyı azaltarak hedeflerin tam tersine hareket edilmesi olarak görülebilir. Çalışmadan yola çıkarak sporcu eğitim merkezlerindeki güreşçilerin sporcu tükenmişlik düzeylerinin düşük olması hedeflenen başarıyla pozitif ilişki halinde hareket edecektir diyebiliriz. Literatürde sporcu tükenmişliği ile ilgili detaylandırılmış çalışmaların eksikliği çalışma sonuçlarının

alanyazısı ile karşılaştırılmasını olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu çalışmanın literatüre katkı sağlamak ve gelecek çalışmalara bir ışık tutmak amacı taşıdığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, çalışmamız ile ulaşılan veriler ışığında, sporcu eğitim merkezlerindeki güreşçilerin sporcu tükenmişlik düzeylerinin düşük bulunduğu, alınacak önlemlerle bu düzeyin düşük halde seyredileceği ve düşük seviyedeki güreşçilerin başarılarının ve güreşe olan bağlılıklarının artacağı düşünülmektedir.

ÖNERİLER

Çalışmamızın evren grubunu sporcu eğitim merkezlerindeki güreşçiler oluşturmaktadır. Elit seviyede, kulüplerde ve diğer illerde yaşayan güreşçiler bu çalışmalara dahil edilerek kapsam genişliği sağlayıp yeni çalışmalar yapılabilir. Literatüre katkı sağlaması açısından sporcu tükenmişlik kavramı çeşitli sportif branşlarla ve yaş gruplarında çalışılabilir. Federasyonlar sporcuların tükenmişlik düzeyleri hakkında inceleme yaparak sporculara eğitim ve destek sağlayabilirler. Genç sporculara aktif baş etme beceri yöntemleri öğretilir. Farklı spor branşlarındaki sporcuların, sporcu tükenmişlik düzeylerinin tespit edilerek güreşçilerin sporcu tükenmişlik düzeyleri ile karşılaştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Açak, M. (2005). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Demirci, E. (2018). *Sporcularda Tutkunluk, Mükemmeliyetçilik ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Eklund, R. C., Cresswell, S. L. (2007). *Athlete Burnout*. (G Tenenbaum, R. C. Eklund Eds.) *Handbook Of Sport Psychology*, 621-641. John Wiley & Sons Inc.
- Gould, D., Tuffey, S., Udry, E., Loehr, J. (1997). *Burnout In Competitive Junior Tennis Players: Individual Differences in The Burnout Experience*. *The Sport Psychologist*. 11: 257-276.
- Güven, F.C. (1939). *Yücel Dergisi*. Cilt: X, Sayı: 57, S.130
- Kargün, M. (2011). *Futbol Hakemlerinin İş Tatmin Ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Faktörler Açısından İncelenmesi*. İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Güllü).
- Kelecek, S., Kara, Fm., Kazak, Çetinkalp, Z., Aşçı Fh. (2016). *Sporcu Tükenmişlik Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması (The Turkish Adaptation "Athlete Burnout Questionnaire")* Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 27(4), 149-161.
- Kocadağ, N. H. (2019). *Adolesan Sporcuların Tükenmişliğinin Belirlenmesinde Algılanan Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği ve Güdüsel İkliminin Rolü*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Egzersiz Ve Spor Psikolojisi Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. F. Hülya Aşçı).
- Koruç, Z., Bayar, P. (1990). *Kitle Spor ve Spor Psikolojisi. Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 115- 118.
- Kürkçü, R., Özdağ, S. (2005). *Antrenman Bilimi İşığında Güreş*. Ankara: Saray Kağıtçılık ve Matbaacılık.
- Lonsdale, C., Hodge, K., Rose, E. (2009). *Athlete Burnout In Elite Sport: A Self-Determination Perspective*. *Journal Of Sports Sciences*. 27(8): 785-795.
- Maslach J., & Jackson S.E. (1981). *The Measurement Of Experienced Burnout*. *Journal Of Occupational Behaviour*, 2, 99-113.
- Raedeke, T. D., Smith, A. L. (2001). *Development And Preliminary Validation Of An Athlete Burnout Measure*. *Journal Of Sport And Exercise Psychology*, 23, 281-306.
- Sözören, A., Kelecek, S. (2019). *Sporcularda Saldırganlık: Tükenmişlik ve Yarışma Kaygısının Rolü*. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 1(1): 70-86.
- Şahin, H. M. (2003). *Türk Spor Kültüründe Aba Güreşi*, Gaziantepspor Kulübü Spor Eğitim Yayınları, Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti, Resmî Gazete Tarihi: 28.01.2010 Resmî Gazete Sayısı: 27476. URL1 <http://sporegitim.sgm.gov.tr/Sayfalar/2889/2888/SporcuEgitimMerkezleri.aspx> (Erişim tarihi 23.04.2020)
- Vealey, R., Armstrong, L., Comar, W., Yeşilyaprak, C. (1998). *Influence Of Perceived Coaching Behaviors On Burnout And Competitive Anxiety In Female College Athletes*. *Journal Of Applied Sport Psychology*. 10(2): 297-318.
- Yetim, A. (2000). *Sporun Sosyal Görünümü*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5(1): 63-72.
- Yetim, A. (2016). *Sporun Tanımı, Alanı, Amaç ve Fonksiyonları. Sporda Etkili İletişim*. Spor Kitapevi. Ankara. Bölüm 1.
- Zorba, E., İkizler, C., Tekin, A., Miçoğulları, O. ve Zorba, E. (2005). *Herkes İçin Spor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

ÖRGÜTSEL MİSİLLEME DAVRANIŞI ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE'YE UYARLANMASI

 ZÜLBİYE KAÇAY¹

ÖZ

Sahip olduğu potansiyeli ortaya çıkararak sergilediği performans ile örgütlerin belirlenen hedeflere ulaşmasında katkı sağlayan en temel etmen işgörenlerdir. Dolayısıyla işgörenlerin çalıştığı örgütle özdeşleşerek sahip olduğu bilgi, deneyim, yetenek ve motivasyon düzeyini örgüt amaçlarına ulaşmak ve rekabet avantajı sağlamak için kullanması önem arz etmektedir. Ancak kimi zaman örgütsel faktörler çalışanların adaletsizlik algılamasına ve örgüte olumsuz etki edecek davranışlar sergilenmesine neden olmaktadır. Bu kapsamda çalışanların böyle bir durumda sergileyebileceği olumsuz davranışların ya da bu davranışları yapma ihtimallerinin belirlenmesi, örgütlerin gerekli önlemleri alması açısından yol gösterici olacaktır. Bu bağlamda çalışanların adaletsiz durumlar karşısında verebileceği karşılıkların belirlenmesi amacıyla Skarlicki ve Folger, (1997) tarafından örgütsel misilleme davranışını ölçmeye yönelik olarak hazırlanan davranışsal gözlem ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Ampirik araştırma niteliğinde olan bu çalışmada veriler, olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemine göre belirlenmiş, 190 kadın (%38,0) ve 309 erkek (%62,0) olmak üzere toplam 499 çalışan bireyden anket tekniği aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinden yararlanılmıştır. Analizler sonrasında Örgütsel Misilleme Davranışı Ölçeği'nin 11 madde ve Süreci Sabote Etmek (1,2,3,4), Olumsuz iletişim (5,6,7,8) ve Olumsuz eylem (9,10,11) olmak üzere 3 faktörlü bir yapıda olduğu doğrulanmıştır. Ölçek 5'li likert olarak tasarlanmış olup 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 5 (Tamamen Katılıyorum) arasında puanlanmaktadır. Sonuç olarak Örgütsel Misilleme Davranışı Ölçeği'nin bu formuyla Türkiye örnekleminde farklı yöntem ve uygulamalarda personelin örgütsel misilleme davranışlarının belirlenmesinde kullanılabilir nitelikte geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu ifade edilebilir.

Anahtar kelimeler: Örgüt, Misilleme, Örgütsel davranış, Spor örgütü, Uyarlama

TURKISH ADAPTATION STUDY OF ORGANIZATIONAL RETALIATORY BEHAVIOR SCALE

ABSTRACT

The most basic factor that helps organizations achieve their goals with their performance by revealing the value they have is the employees. For this reason, it is important that employees identify with the organization they work for and use their knowledge, experience, ability and motivation level to achieve organizational goals and gain competitive advantage. However, sometimes organizational factors cause employees to perceive injustice and exhibit behaviors that will negatively affect the organization. Determining the negative behaviors that these employees may exhibit in such a situation, or the possibility of doing these behaviors, will be instructive for organizations to take possible measures. In this context, in order to determine the responses that employees can give in the face of unfair situations, this research was carried out by adapting the behavioral observation scale, which was prepared by Skarlicki and Folger, (1997) to measure the behavior of organizational retaliation, into Turkish and test its validity and reliability. In this study, which is an empirical research, the data were collected using a questionnaire tool from a total of 499 employees, 190 female (38.0%) and 309 male (62.0%), using the convenience sampling method, one of the non-probabilistic sampling methods. Descriptive statistics, explanatory and confirmatory factor analyzes were used in the analysis of the data. After the analysis, it was seen that the Organizational Retaliatory Behavior Scale has 11 items and 3 sub-dimensions, namely Sabotaging the Process (1,2,3,4), Negative Communication (5,6,7,8) and Negative Behavior (9,10,11). The scale is estimated as a 5-point likert and is graded between 1 (Never Agree) and 5 (Strongly Agree). As a result it can be stated that the Organizational Retaliatory Behavior Scale is a sufficient and reliable measurement tool used to determine the organizational retaliatory behaviors of the employee in Turkey samples of the different methods and practices.

Keywords: Organization, Retaliation, Organizational behavior, Sports organization, Adaptation

GİRİŞ

Örgütsel misilleme davranışı, içinde bulunduğu durumdan hoşnut olmayan çalışanların karşılık olarak yaptıkları eylemleri ifade etmektedir (Penney, 2007). Bu nedenle çalışanların performansını olumsuz yönde etkileyebilecek uygulama ve davranışlardan uzak durulmalıdır. Çünkü, teknolojik gelişmelerin hız kazandırdığı küreselleşme neticesinde örgütlerin varlığını devam ettirebilmesi, insan etkinlik ve verimliliğine bağlıdır (Kaçay ve diğ., 2018:569). Dolayısıyla, örgütler çalışanların huzur ve refahına öncelik vererek performanslarına olumsuz etki edecek bir atmosfer oluşmaması için gereken önlemleri almalıdır. Çalışanlar, haksızlık ve adaletsizlik algıladığında aynıyle karşılık verme çabasında bulunabilirler. Bu hususta örgütsel misilleme davranışı gündeme gelmektedir.

(EEOC) The Equal Employment Opportunity Commission (Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu) haksızlıklara karşı aynıyle karşılık verme durumunun en yaygın konu olduğunu rapor etmiş ve 2013 mali yılındaki şikayetlerin neredeyse yarısının misilleme davranışlarıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. İnsanlar, diğer canlıların aksine düşünebilen, yapacağı eylemlerin sonucunu tartabilen, bu anlamda yasal ya da sosyal olarak kabul edilebilir durumları belirleyerek hareket eden varlıklardır. Davranışsal seçimlerde bilişsel, duygusal ve sosyal süreçler

içgüdüyü hükümsüz kılarak davranışı yönlendirmektedir. Bu bağlamda misilleme davranışı algılanan haksızlıklar karşısında başa çıkma mekanizması olarak ifade edilmektedir (URL 1).

Çalışanların yapmakla yükümlü olduğu ve görev tanımı içinde yer alan davranışlar resmi rol davranışları (Barksdale ve Werner, 2001) olarak ifade edilirken, beklenen dışında sergilenen davranış kalıpları ise rol fazlası olarak tanımlanmaktadır (Van Dyne, Cummings ve Parks,1995). Örgütsel vatandaşlık davranışı ve üretkenlik karşıtı iş davranışı bu davranışlar arasında gösterilmektedir (Miles, Borman, Spector ve Fox, 2002). Bu bağlamda örgütsel misilleme davranışı, içinde bulunduğu durumdan hoşnut olmayan çalışanlarca işyerinde karşılaştığı adaletsiz uygulama ve davranışlara karşı verilen tepki olarak ifade edilebilir.

Literatürde örgütsel misilleme davranışı olarak sınıflandırılan birçok davranış üretkenlik karşıtı iş davranışı (Demir, Ayas ve Harman, 2018; Kılıç, 2013; Kelly, 2015), işyerinde sapkın davranış (Bennett ve Robinson, 2000), intikam (Bies, Tripp ve Kramer, 1997) ya da işyeri saldırganlığı (Neuman ve Baron, 2005; Verona ve diğ., 2007) olarak ifade edilmektedir. Ancak örgütsel misilleme davranışı, davranışın ana katalizör olarak meydana geldiği durumsal bağlama daha

güçlü bir vurgu yapmaktadır. Öte yandan örgütsel misilleme davranışı, özellikle işyerinde haksız muameleyle kışkırtılan davranışları ve tek bir gerekçeyi kastederken, adaleti veya eşitliği yeniden sağlamak için; üretkenlik karşıtı iş davranışı ve işyeri saldırganlığı gibi diğer eylemler, davranışı yönlendiren güdüler veya niyetlerle ilgili olarak daha geniş bir perspektif alır. Örneğin; bir çalışanın terfi alma şansını artırmak için iş arkadaşı hakkında zararlı söylentiler yayması işyeri saldırganlığı olarak nitelendirilmektedir. Sonuç olarak, tüm örgütsel misilleme davranışları işyerinde saldırganlık ve tüm işyerinde saldırganlık davranışları da üretkenliğe karşı iş davranışı olarak kabul edilse de, bunun tersi kabul edilmemektedir (URL2). Diğer bir ifade ile, saldırganlık ve üretkenlik karşıtı iş davranışlarının tamamını örgütsel misilleme olarak adlandırmak doğru bir yaklaşım olmayabilir.

Literatüde örgütsel yapının bozulması, etkililiği düşmesi, kaynaklar, çalışanlar ve örgüt ikliminin zarar görmesi, örgüt hedeflerinden sapma, vb davranışlar doğrudan veya dolaylı olarak örgütsel misilleme davranışının yol açabileceği sonuçlar olarak belirtilmektedir (Spector ve Fox,2002; Mount, Ilies ve Johnson, 2006; Dunlop ve Lee, 2004).Öte yandan katı bürokratik yapılar, görev odaklı çatışmalar, rekabet yaratan ödül sistemi gibi örgütsel faktörler de misilleme davranışını

etkilemektedir (Fox, Spector ve Miles, 2001; Lau vd., 2003). Diğer bir deyişle, örgütsel misilleme davranış, örgütsel faktörlerden kaynaklıdır ve bu faktörlere karşılık verme amaçlı bilinçli olarak yapıldığından, yanlış veya tesadüfi olarak gerçekleşen, yani hata olarak nitelendirilebilecek davranışlardan bu yönü ile ayrılmaktadır.

Bireyler işyerinde adil davranılmadıklarında ve resmi yollarla bu sorunları adilce çözemeyeceklerine inandıklarında aynıyle karşılık vermenin yollarını aramaktadırlar. Ayrıca ciddi suçlamalarla karşılaştıklarında, suçlamalar işyerinde diğerleriyle olan ilişkilerine zarar verecekse ve işlerinin tehlikede olduğuna inanırlarsa yine misilleme yolları aramaları muhtemeldir (Samnani ve Singh, 2012).

Örgütsel misilleme davranışı işleri aksatma, kasıtlı olarak yanlış yapma, hasta olmadığı halde hastaymış gibi davranma, dedikodu yayma, iş saatinde kişisel sorunlarla uğraşma, mola süresini uzatma vb birçok şekilde sergilenebilir (Skarlicki ve Folger, 1997:438).

Greco ve diğ., (2019) meta-analiz yöntemi ile gerçekleştirdikleri çalışmada davranışa paralel olarak karşılıkların verildiği sonucuna ulaşmışlardır. Dedikodu, kötüye kullanım, kaynakların verimsiz kullanımı ya da fikirlerin çalınması gibi davranışlar aynıyle karşılık bulacaktır. Bu nedenle yöneticiler, karşılık alınabilecek

davranışlar içine girmemeye özen göstermelidir.

Her örgütte misilleme davranışına maruz kalmak etkinlik ve verimliliği azaltabilecekkken, bir kamu kurumu ve Türkiye’de sporun yönetiminden bilfiil sorumlu olan Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğü (GSB SGM) personelinin misilleme davranışında bulunma ihtimalinin hem örgüte hemde hizmet ettiği topluma verilecek hizmetin aksayabilmesi açısından olumsuz etki edeceği düşünülmektedir. Spor örgütlerinin amacı toplumun spor ihtiyacını belirleyerek bu ihtiyacı karşılamak üzere gerekli çalışmaları yapmak ve sonuç itibari ile sağlıklı bir nesil yaratılmasına katkı sağlamaktır. Amaç sağlıklı bir nesil olduğundan toplumsal katkısı nedeniyle personelin özveri ile sorun yaratmadan çalışması, bu kurumun amaçlarına ulaşması açısından hassasiyet gösterilmesi gereken bir konudur. Bu açıdan düşünüldüğünde, SGM’nin geniş kitlelere hitap eden, ülke sporunun geleceği ve gençlerin yetiştirilmesinde spor hizmetlerinin üretimi ve pazarlanmasından da sorumlu olan bir yapı (Kaçay ve Soyer, 2020) olması nedeniyle misilleme davranışlarına maruz kalmaması özellikle önem arz etmektedir.

Misilleme davranışı bir örgütün etkinlik ve verimliliğini en aza indirerek varlığını tehdit edebilir. Dolayısıyla haksız

davranışa maruz kalanlar, ya aynıyle karşılık verme yolları arayacak, ya konuyu üst düzeydeki kişilere taşıyacak yada bunu yapmadan konuyu kapatacaktır. Önemli olan misilleme davranışının nasıl gerçekleştiğini ve önlenebileceğini belirlemektir. Bu açıdan düşünüldüğünde çalışanların uğradığı haksızlık ve adaletsiz uygulamalar karşısında nasıl karşılık verebileceğini anlamaya yardımcı olacak bir ölçeğin Türk kültürüne uyarlanarak kullanılması bu hususta hem yöneticilere hem de literatüre katkı sağlayacaktır. Mevcut çalışma ile bu durumun ortaya çıkarılmasına katkı sağlayacağı düşünülen örgütsel misilleme davranışı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışmasını yaparak Türk kültürüne uyarlayıp literatüre katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Geçerlik ve güvenirlik çalışması olarak dizayn edilen bu çalışma, var olan yapının keşfedilmesi ve doğrulanmasını içeren iki aşamada gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışmanın örnekleme, Açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için farklı bireyler olmak üzere seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemine göre belirlenmiş, 190 kadın (%38.0) ve 309 erkek (%62.0) olmak üzere toplam 499 kişiden oluşmaktadır. Söz konusu örneklemin tamamı Gençlik Spor

Bakanlığı, Spor Genel Müdürlüğü çalışanlarından oluşmaktadır.

Açıklayıcı Faktör Analizi Çalışma Grubu, 71 kadın (%39.7) ve 108 erkek (%60.3) olmak üzere toplam 179 kişiden oluşmaktadır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi Çalışma Grubu, 118 kadın (%37.2) ve 201 erkek (%62.8) olmak üzere toplam 320 kişiden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmanın verileri anket yöntemi kullanılarak online formlar aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma veri toplama aracı olarak, Skarlicki ve Folger (1997) tarafından katılımcıların örgütsel misilleme davranışlarını saptamak amacı ile geliştirilmiş olan “Örgütsel Misilleme Davranışı Ölçeği” (ÖMDÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin orijinal hali 17 madde ve tek faktörlü bir yapıya sahiptir. Ölçek 5 li Likert türünde tasarlanmış olup “1-hiç katılmıyorum – 5-tamamen katılıyorum” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin geliştirilme çalışmasında Cronboach’s alpha kat sayısı $\alpha = .93$ olarak tespit edilmiştir (Skarlicki ve Folger, 1997:437).

Bu bilgiler doğrultusunda tasarlanan bu adaptasyon çalışmasında; ITC, (2018)’de belirtilen ölçek adaptasyonuna ilişkin aşamalar dikkate alınarak çeviri-tekrar çeviri yöntemi ışığında ölçeğin İngilizce formunun alanda uzman 3 dilbilimci tarafından Türkçe çevirisi

yapılmıştır. Çeviri sonrasında ise ölçek farklı 3 uzman dilbilimci tarafından tekrar İngilizce’ye çevrilmiştir. Oluşturulan çevirinin alana uygunluğunun incelenmesi ve düzenlenmesi için, alan uzmanlıklarından faydalanmak üzere Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri alanında hizmet eden üç akademisyenden görüş alınmıştır. Uzmanların uygun gördüğü şekilde düzeltmeler yapılmış, ardından ölçek iki Türk dilbilimci tarafından incelenmiş ve bu inceleme sonunda da uygun olan düzeltmeler yapılarak ölçeğe son şekli verilmiştir.

Verilerin analizi

Verilerin analizinde var olan yapının keşfedilmesi adına Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ortaya çıkan yapının doğrulanması adına da Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizinde, varimax eksen döndürme yöntemi ile temel bileşenler analiziyöntemi uygulanmıştır. AFA için örneklem uygunluğunun ölçümü noktasında; Kaiser Meyer Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ve Barrlett Küresellik testleri yapılmıştır. Anlamlı bileşim maddelerinin tespiti ve faktör sayısının belirlenmesi için ise öz değer (Eigen value) ve Scree Plot testleri yapılmıştır.

DFA için ise uyum değerleri ve standart yükleri, R^2 değerleri ve t değerleri incelenmiştir. Güvenilirlik analizleri için ise, ölçeğin iç tutarlılık kat sayısını belirlemek

üzere Cronbach'sAlpha testi yapılmıştır. ilişkilerinin saptanması amacıyla Pearson Ortaya çıkan faktörlerin birbirleriyle olan Korelasyon analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Örgütsel Misilleme Davranışı Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğinin tespiti için yapılan analizlere ilişkin bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Tablosu

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçümü		0,86
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-kare	1616,473
	Serbestlik derecesi	91
	Anlamlılık	0,000

Tablo 1'e göre, ölçeğin KMO örneklem yeterlilik değerinin 0,86 düzeyinde ve Bartlett Küresellik Testi'nin anlamlılık değerinin $P < 0.01$ olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Öz Değerler ve Açıklanan Toplam Varyans Temel Yapı Analizi

Bileşen	Açıklanan Toplam Varyans					
	Başlangıç öz değerleri			Döndürme sonrası yüklemeler		
	Toplam	Varyans %	Toplam Varyans %	Toplam	Varyans %	Toplam Varyans %
1	6,860	48,998	48,998	3,809	27,207	27,207
2	1,513	10,810	59,809	3,459	24,704	51,911
3	1,191	8,505	68,313	2,296	16,402	68,313
4	,875	6,249	74,562			

Tablo 2 incelendiğinde, 14 maddenin analizine ilişkin bulgularda, maddelerin öz değerlerinin 1'den büyük üç faktör altında toplandığı görülmektedir. Ortaya çıkan üç faktör, toplam varyansın %68.313' ünü açıklamaktadır.

Tablo 3. Döndürülmüş Faktör Yükleri

	Faktörler		
	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör
M17	.838		
M12	.825		
M6	.820		
M13	.695		
M15	.686		
M10		.844	
M8		.747	
M7		.742	
M16		.723	
M9		.689	
M5			.743
M14			.639
M11			.633
M3			.569

Metod: Temel yapı analizi. Döndürme metodu: Varimax normalleştirilmesi

Tablo 3 incelendiğinde, birinci faktörün 17,12,6,13,15. maddelerden, ikinci faktörün 10,8,7,16,9. maddelerden ve üçüncü faktörün ise 5,14,11,3. maddelerden oluştuğu saptanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan 14 maddelik 3 faktörlü yapı doğrulayıcı faktör analizi uygulanarak tekrar sınanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonrası 17 maddelik ölçekten 3 madde çıkartılmıştır. Maddelerden birinin iki farklı faktör altında olması ve faktör yükleri arasında gözlenen değerlerin .1'in altında olması, diğer 2 maddenin ise tek bir boyut altında toplanması ve bir boyutun oluşması için iki maddenin yeterli olmaması nedeniyle üç madde analiz dışı bırakılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi için ilk olarak kalan ölçek maddeleri küçükten büyüğe doğru yeniden numaralandırılarak 1'den 14'e kadar sıralandırılmıştır. Bu işlem sonrasında ortaya çıkan 14 maddelik form tekrar online olarak tasarlanıp 320 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen yeni veri seti DFA için kullanılmıştır. Tablo 4'de yapılan doğrulayıcı faktör analizi için uyum iyiliği sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. İlk aşama ve son aşama DFA uyum iyiliği sonuçları

Uyumluluk indeksi	Uyum indeks değerleri	Kabul edilir uyum	İyi uyum
Ki-Kare (X^2)	116.51		
Serbestlik Derecesi	40		
Ki-Kare/sd	2.91	$2 \leq X^2/sd \leq 5$	$0 \leq X^2/sd \leq 3$
RMSEA	0.07	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,10$	$0 \leq RMSEA < 0,05$
SRMR	0.03	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$	$0 \leq SRMR \leq 0,05$
GFI	0.94	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$
AGFI	0.90	$0,90 \leq AGFI \leq 0,95$	$0,95 \leq AGFI \leq 1,00$
CFI	0.98	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$
NNFI	0.98	$0,90 \leq NNFI \leq 0,95$	$0,95 \leq NNFI \leq 1,00$
NFI	0.97	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$

(Çokluk ve ark., 2010: 271,272)

Tablo 4 incelendiğinde, yapılan doğrulayıcı faktör analizine ilişkin bulgularda, 3 faktör 14 maddelik yapıdan en çok modifikasyon alan, faktör yükü yeterli olmayan ve hata varyansı yüksek olan 3, 6 ve 12. maddeler analiz dışı bırakılmıştır. İkinci defa analizi yapılan 3 faktörlü 11 maddelik yapının doğrulandığı ve bütün uyum iyiliği indekslerine uyum sağladığı tespit edilmiştir. Tablo 5'te bu yapıya ilişkin standart yükler, R^2 ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 5. DFA sonucu standart yükler, R² değerleri ve t değerleri

Maddeler		Standart Yükler	R ²	t değeri
1.DFA	2.DFA		Faktör 1	
M1	M1	0.77	0.72	18.46
M2	M2	0.70	0.46	13.26
M4	M3	0.87	0.70	18.00
M5	M4	0.84	0.81	20.27
Faktör 2				
M7	M5	0.79	0.62	16.34
M8	M6	0.80	0.63	16.56
M9	M7	0.76	0.58	15.48
M10	M8	0.77	0.60	15.86
Faktör 3				
M11	M9	0.57	0.32	10.10
M13	M10	0.32	0.11	5.46
M14	M11	0.76	0.58	13.68

Tablo 5 incelendiğinde madde 14'ün en yüksek standart yük değerine (=0,88), t-değerine (=5,50) ve R² (=0,10) değerine sahip olduğu, madde 8'in ise en düşük standart yük değerine (=0,33), t-değerine (=15,91) ve R² (=0,67) değerine sahip olduğu görülmektedir.

Son olarak, toplam ölçeğin ve alt boyutların Alfa iç tutarlılık değerlerine bakılarak faktörler tanımlanmıştır. Ayrıca faktör analizi ile son halini alan ölçekteki maddeler küçükten büyüğe doğru 1'den 24'e kadar yeniden numaralanarak, hangi numaralı maddelerin hangi alt boyutta yer alacağı yeniden düzenlenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Ölçeğin alt boyutlarının tanımlanması, alt boyutların ve toplam ölçeğin alfa değerleri

Maddeler	Madde sayısı	AFA		DFA	
		Alt boyutların alfa değeri	Toplam ölçeğin alfa değeri	Alt boyutların alfa değeri	Toplam ölçeğin alfa değeri
Süreci Sabote Etmek Madde 1. Bir ekipmana veya çalışma sürecine kasten zarar verirdim. Madde 2. İş arkadaşıma gereken bilgiyi yanlış verirdim. Madde 3. Boşa zaman geçirdiğim halde çok meşgülmüş gibi görünmeye çalışırdım. Madde 4. Bilerek daha yavaş çalışırdım.	4	$\alpha=0,90$		$\alpha=0,84$	
Olumsuz İletişim Madde 5. Yöneticime sert karşılık veririm. Madde 6. Yöneticimin emirlerine kulak asmazdım. Madde 7. İşteyken kişisel meselelere zaman harcardım. Madde 8. Yöneticim hakkında dedikodu yapardım.	4	$\alpha=0,89$	$\alpha=0,91$	$\alpha=0,83$	$\alpha=0,86$
Olumsuz Eylem Madde 9. Hafta sonu çalışması ya da ek mesai yapılması istendiğinde bunu reddederdim. Madde 10. İş arkadaşımın iş arkadaşımınla anlaşamadığımda ona karşı sessiz kalarak tepkimi gösterirdim. Madde 11. Başkalarına çalıştığım kurum hakkında olumsuz konuşurdum.	3	$\alpha=0,67$		$\alpha=0,54$	
Ölçeğin toplam madde sayısı	11				

Tablo 6 incelendiğinde, birinci alt boyutun (Süreci Sabote Etmek) 1., 2., 3., 4. maddelerden oluştuğu ve 4 maddelik bu alt boyutun Cronbach Alpha iç tutarlılık değerinin AFA için $\alpha=0.90$, DFA için $\alpha=0.84$ olduğu görülmektedir. İkinci alt boyut olan (Olumsuz İletişim) boyutunun 5., 6., 7., 8. maddeler olmak üzere 4 maddeden oluştuğu ve bu alt boyutun Alpha değeri AFA için $\alpha=0.89$, DFA için $\alpha=0.83$ olarak tespit edilmiştir. Üçüncü alt boyut ise (Olumsuz Eylem) 9., 10., ve 11. maddelerden oluşmuş ve yine bu boyutun Alpha değeri $\alpha=0.56$ olarak tespit edilmiştir. Toplam ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri ise AFA için $\alpha=0.67$, DFA için $\alpha=0.54$ olarak saptanmıştır.

Tablo 7’de Ölçeğin boyutları arasındaki ilişkiyi ölçmek için korelasyon (Pearson Correlation Moment) analizi yapılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. Örgütsel Misilleme Davranışı Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki İlişki

	Süreci Sabote Etmek	Olumsuz İletişim	Olumsuz Eylem
Süreci Sabote Etmek	1	0,738**	0,437**
Olumsuz İletişim		1	0,573**
Olumsuz Eylem			1

** 0.01 anlamlılık düzeyi

Tablo 7 incelendiğinde; alt boyutlardan Süreci Sabote Etmek boyutu ile Olumsuz İletişim boyutu ($r= 0,738$) arasında pozitif yönde yüksek düzeyde ve Olumsuz Eylem boyutu ile ($r=-0,437$) arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki bulunmaktadır. Olumsuz iletişim boyutu ile Olumsuz eylem boyutu ($r=-0,573$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada; çalışanların örgütsel misilleme davranışlarını belirlemede kullanılacak likert tipi bir ölçüm aracının geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Bu doğrultuda elde edilen bulgular bu bölümde tartışılmıştır.

Elde edilen verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla örneklem yeterlilik testi Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçümü yapılmıştır. Bu test sonucu belirlenen KMO değeri 0.863 olarak belirlenmiş ve bu değer 1'e yakın olduğundan veri setinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır. Ayrıca korelasyon matrisinin benzer matris olup olmadığını test etmek amacıyla Bartlett Küresellik Testi kullanılmıştır (Akgül ve Çevik, 2005, Şencan, 2005, Bayram, 2004). Bu test sonucuna göre $P>0,01$ olduğundan verilerin yapılacak olan faktör analizine uygun olduğu ifade edilebilir. (Tablo 1).

Faktör analizine uygunluk belirlendikten sonra elde edilen verilere ilişkin özdeğerler incelenmiş ve maddelerin, toplam varyansın yaklaşık %68.313'ünü açıklayan, öz değeri 1'den büyük üç faktör

altında toplandığı tespit edilmiştir (Tablo 2). Bu hususta alan yazında sosyal alanlarda yapılan çalışmalarda analizlerden elde edilen %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları yeterli görülmektedir. Varyans yüksekliği ile faktör yapısının gücü arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (Tavşancıl, 2006). Bu bilgilere göre, çalışmada geliştirilen ölçek açısından elde edilen varyansın oldukça yeterli olduğu ifade edilebilir. Alanyazında ".40" faktör yükü olarak kabul edilebilir bir değer (Akgül ve Çevik, 2005; Tavşancıl, 2006) olduğundan bu çalışmada açıklayıcı faktör analizi faktör yükleri alt kesme noktası .40 olarak alınmıştır.

Verilerin faktör analizine uygunluğu ve ölçeğin üç alt boyuttan oluşan bir yapıda olacağı analiz edildikten sonra maddelerin altında hangi faktörler altında kümeleneceğini tespit etmek amacı ile ölçekte bulunan 17 madde varimax eksen döndürme testine tabi tutulmuştur. İki aşamada gerçekleşen bu faktör analizinin birinci aşamasında, 2. maddenin iki farklı faktör altında olduğu ve faktör yükleri arasında gözlenen değerlerin .1'in altında olduğu saptanmış ve analiz dışı

birakılmıştır. İkinci aşamada yapılan varimax döndürme sonucunda ise 1. ve 4. maddelerin bir boyut altında toplanması ve bir boyutun oluşması için iki maddenin yeterli olamayacağından dolayı boyut iptal edilerek boyutta yer alan 1. ve 4. maddeler analiz dışı bırakılmıştır. Son yapılan varimax döndürmede ise 14 madde ve 3 faktörden oluşan yapı keşfedilmiştir. (Tablo 3).

Açıklayıcı faktör analizi sonucu tanımlanan 14 maddelik 3 faktörlü yapının normallik testi yapılmış ve verilerin normal dağılım göstermesinin saptanmasının ardından maximum likelihood hesaplama yöntemi uygulanarak başka bir geçerlilik yöntemi olan doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır (Gürbüz ve Şahin, 2018). Doğrulayıcı faktör analizi daha önceden tanımlanmış ve sınırları çizilmiş bir yapının, uygun bir model olarak doğrulanıp doğrulanmayacağını test eden bir analiz yöntemidir (Çokluk ve ark., 2010). İlk yapılan doğrulayıcı faktör analizinde uyum indeks değerlerinin uygun olmadığı saptanmış ve modifikasyon önerilerine ek olarak 14 maddelik yapıdan 2., 6. ve 12. maddeler düşük faktör yük değerlerinden ve fazlaca modifikasyon önerisi aldığından dolayı analizden çıkarılmıştır.

Maddelerin analizden çıkarılması ile işlem tekrar yapılmış ve tüm uyum iyiliği indekslerinin uygun olduğu saptanmış ve analiz tamamlanmıştır. Uyum iyiliği

indeksleri incelendiğinde, Ki-Kare/sd=2.91 $P < 0.01$ büyük örneklem için mükemmel uyum, RMSEA=0.07 iyi uyum, SRMR=0.03 mükemmel uyum, GFI=0.94 ve AGFI=0.90 iyi uyum, CFI=0.98 mükemmel uyum, NNFI= 0.98 ve NFI=0.97 mükemmel uyum gösterdiği tespit edilmiştir (Tablo 4). Söz konusu değerlerin uygunluğu ilgili literatürde yer alan değerler ile desteklenmektedir (Çokluk ve ark., 2010). DFA sonucunda 3 faktörlü 11 maddelik bir yapı doğrulanarak ortaya konulmuştur. Elde edilen yapıya ilişkin standart yükleri gösteren R2 ve t değerleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5'e göre madde 3 en yüksek ($=0,87$), $t=18,00$ ve $R2 =0,70$), madde 10 ise en düşük standart ($=0,32$), $t (=5,46)$ ve $R2 (=0,58)$ değerlerine sahiptir.

Gözlenen değişken ve gizli değişken arasındaki ilişkiyi ortaya çıkaran t-değerinin 1,96'yı aştığında 0,05 düzeyinde; 2,56'yı aştığında ise 0,01 düzeyinde anlamlı olacağı ifade edilmektedir (Çokluk ve ark.; 2010). Bu analizle ortaya çıkan 11 maddenin gizli değişkenleriyle arasındaki t-değerleri incelendiğinde en düşük t-değerinin madde 10'da ($=5,46$) olduğu ve 2,56 değerinin üzerinde bulunduğu görülmektedir. Standart yük değerleri, her bir gözlenen değişken ile bağlı olduğu gizli değişkenin arasındaki korelasyonu belirtirken, R2 ise gözlenen değişken ile gizli değişken arasındaki ilişkinin gücünü

göstermektedir (Çokluk ve ark., 2010; Şimşek, 2007). Analize alınan 1 maddenin standart yüklerinin ve R2 değerleri incelendiğinde makul sınırlar içinde olduğu söylenebilir.

Tüm alt boyutlar ve maddelerin toplamından oluşan ölçeğe ilişkin yapılan Cronbach Alpha iç tutarlılık testi değerleri Tablo 6'da verilmiştir. Alt boyutlara ilişkin Cronbach Alpha değerleri sırasıyla $\alpha=0,84$; $\alpha=0,83$ ve $\alpha=0,54$ olarak belirlenmiştir. Toplam ölçek Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise $\alpha=0,86$ olarak tespit edilmiştir. George ve Mallery (2003)'e göre Alfa değerleri “.90 ve üzeri Mükemmel, .80 ve üzeri İyi, .70 ve Uygun, .60 ve üzeri kabul edilebilir, .50 ve üzeri Zayıf, son olarak .50 ve altı Kabul edilemez” olarak açıklanmıştır. Bu bilgi ışığında analiz sonucu elde edilen alfa katsayılarının iyi değerlere sahip oldukları söylenebilir. Üçüncü faktörün Alpha katsayısının diğer faktörlere göre düşük olmasının sebebi olarak ise soru sayısının azlığı gösterilebilir.

Faktör analizi sonucu elde edilen alt boyutların yapı geçerliliklerini değerlendirmek için bu boyutların korelasyon değerleri hesaplanmıştır (Tablo 7). Hesaplama sonucu, Süreci Sabote Etmek alt boyutu ile Olumsuz iletişim boyutu ($r= 0,738$) arasında pozitif yönde yüksek düzeyde ve Olumsuz eylem boyutu ile ($r=-0,437$) pozitif yönde orta düzeyde bir

ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, Olumsuz iletişim boyutu ile Olumsuz eylem boyutu ($r=-0,573$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu ifade edilebilir (Gürbüz & Şahin, 2018).

Ölçüm aracının psikometrik özelliklerine bakıldığında süreci sabote etmek boyutunda çalışanlar daha çok yaptıkları davranışlar ile işin gidişatını aksatmayı hedeflemektedirler. Olumsuz iletişim boyutundaki ifadelerle göre ise, daha çok yöneticiye karşı bir karşılık verme söz konusudur. Çalışanlar algıladıkları haksız davranışlara tepki olarak amaç her türlü örgüt performansını düşürmeye yönelik olsa da, bu tepkiyi yönetici ile olan ilişkilerine yansıtarak ve iş saatinde özel işlerle vakit harcayarak vermeye çalışmaktadırlar. Olumsuz eylem boyutunda çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışları sergilemekten kaçınması, sorun yaşadığında eylemsel tepki vermek yerine, tepkisiz kalmayı tercih etmesi ve örgütü dış paydaşlara karşı olumsuz yansıtacak davranışlarda bulunması vardır.

Alan yazın incelendiğinde, Robinson ve Bennett (1995)'in örgütsel ve bireylerarası olarak iki temel boyuttan ve üretimi saptırma, mülkiyeti saptırma, politik saptırma ve bireye saldırı alt boyutlarından oluşan 'Sapkın Davranış Tipolojisi Modeli', Skarlicki ve Folger, (1997)'in örgütsel misilleme davranışını ölmeye yönelik

hazırladıkları davranışsal gözlem ölçeği ile oldukça benzer davranışlar içermektedir. Bu davranışlar arasında İşten erken çıkma Uzun molalar verme, Bilerek yavaş çalışma, Kaynakları israf etme, Ekipmanlara zarar verme, dedikodu yapma vb. davranışlar bulunduğunu görmek mümkündür.

Çalışanların dahil edildiği ortak bir kültür ile yüksek lider-üye etkileşimi çalışanların performansını artırmaya, daha ilgili olmaya ve değer vermeye teşvik eder, bunun aksi ise ayrımcılık ve taciz riskine sokar. Örgütte rahatsızlık veren taciz eden

durumlarla karşılaşan çalışanlar ise ya misilleme yapar ya da misilleme korkusu ile bu tarz deneyimleri bildirmekten kaçınırlar. Sonuç olarak örgütler, ortak kimlik ve adalet kültürünü teşvik ederek, adaleti koruyan yapıları uygulayarak eğitim yoluyla şikayet süreçlerini iyileştirebilir ve misilleme davranışını azaltabilirler. Ayrıca ortak bir kimliğin kurulması, güven ve saygı kültürü geliştirme (Kemmerer ve ark, 2020), nezaket, vicdanlılık vesivil erdem davranışları ile örgütsel adalet algısının (Akkaya, 2019) misillemeyi azalttığı ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akgül A., Çevik O. (2005). *İstatiksel analiz teknikleri, SPSS'te işletme yönetimi uygulamaları*. Emek Ofset. Ankara.
- Akkaya, B., (2019). *İlkokullardaki Öğretmenlerin Üretkenlik Karşiti İş Davranışının Örgütsel Vatandaşlık ve Örgütsel Adalet ile İlişkisi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Programı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Barksdale, K. ve Werner, J. M. (2001). Managerial ratings of in-role behaviors, organizational citizenship behaviors, and overall performance: Testing different models of their relationship. *Journal of Business Research*, 51(2), 145-155.
- Bayram N. (2004). *Sosyal bilimlerde SPSS ile veri analizi*. Ezgi Kitapevi. Bursa.
- Bennett, R. J. ve Robinson, S. L. (2000). Development of a measure of workplace deviance. *Journal of Applied Psychology*, 85(3), 349-360.
- Bies, R. J., Tripp, T. M. ve Kramer, R. M. (1997). *At the breaking point: Cognitive and social dynamics of revenge in organizations*. In R. A. Giacalone ve J. Greenberg (Eds.), *Antisocial behavior in organizations*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Çokluk Ö., Şekercioğlu G., Büyüköztürk Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Pagem Akademi. Ankara.
- Dalal, R. S. (2005). A meta-analysis of the relationship between organizational citizenship behavior and counterproductive work behavior. *Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1241-1255
- Demir, M., Ayas, S. ve Harman, A. (2018). Üretim Karşiti İş davranışları üzerinde örgütsel adalet algısının rolü: Banka çalışanları örneği. *International Journal of Academic Value Studies*, 4(19), 435-448.
- Dunlop, P. D. ve Lee, K. (2004). Workplace deviance, organizational citizenship behavior, and business unit performance: The bad apples do spoil the whole barrel. *Journal of Organizational Behavior*, 25, 67-80.
- Fox, S., Spector, P. E. ve Miles, D. (2001). Counterproductive work behavior (CWB) in response to job stressors and organizational justice: Some mediator and moderator tests for autonomy and emotions. *Journal of vocational behavior*, 59, 291-309.
- Greco, Lindsey M., Jennifer A. Whitson, Ernest H. O'Boyle, Cynthia S. Wang, and Joongseo Kim. 2019. "An Eye for an Eye? A Meta-Analysis of Negative Reciprocity in Organizations." *Journal of Applied Psychology*.
- Greenberg, J. (1993). Stealing in the name of justice: Informational and interpersonal moderators of theft reactions to underpayment inequity. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 54(1), 81-103. <https://doi.org/10.1006/obhd.1993.1004>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, (s 271).
- International Test Commission (ITN). (2018). Guidelines for translating and adapting tests. *International Journal of Testing*, 18(2), 101–134. <http://dx.doi.org/10.1080/15305058.2017.1398166>.
- Duan, J., Lam, W., Chen, Z., & Zhong, J. A. (2010). Leadership justice, negative organizational behaviours, and the mediating effect of affective commitment. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 38(9), 1287-1296.
- Kaçay, Z. ve Soyer, F. (2020). İş Yeri Yılmazlığının Yordayıcıları Örgütsel Güven, Lider-Üye Etkileşimi ve İş Yeri Maneviyatı. *Lap Lambert Academic Publishing (2020-05-21)*.
- Kaçay, Z., Damar, A., Yüksek, M., Soyer, F. (2018). *Spor Örgütü Çalışanlarında Örgütsel Güven Algısının İşyeri Yılmazlığı Üzerine Etkisi*. ERPA International Congresses on Education 2018, İstanbul. ISBN: 978-605-83418-5-2
- Kelly, E. D. (2015). Examining the counterproductive work behavior process: Momentary relationships among personality, affect, & situational strength. (Unpublished master's thesis). Georgia Institute of Technology School of Psychology.
- Kemmerer, K., Cruz, J.C., Adams, B. and Breckon, D. (2020). Which cultural interventions most effectively reduce retaliatory behavior within organizations. *Muma Business Review* 4(10), 107-118. <https://doi.org/10.28945/4585>.
- Khattak, M.N., Zolin, R. and Muhammad, N. (2020). The combined effect of perceived organizational injustice and perceived politics on deviant behaviors, *International Journal of Conflict Management*, doi.org/10.1108/IJCM-12-2019-0220.

- Kılıç, S. (2013). *Algılanan örgütsel etik iklim ile üretkenlik karşıtı iş davranışları arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Lau, V. C., Au, W. T. ve Ho, J. M. (2003). A qualitative and quantitative review of antecedents of counterproductive behavior in organizations. *Journal of Business and Psychology*, 18(1), 73-99.
- Miles, D. E., Borman, W. E., Spector, P. E. ve Fox, S. (2002). Building an integrative model of extra role work behaviors: A comparison of counterproductive work behavior with organizational citizenship behavior. *International Journal of Selection and Assessment*, 10(1-2), 51-57.
- Mount, M., Ilies, R. ve Johnson, E. (2006). Relationship of personality traits and counterproductive work behaviors: The mediating effects of job satisfaction. *Personnel Psychology*, 59(3), 591-622.
- Neuman, J. H. ve Baron, R. A. (2005). *Aggression in the workplace: A socialpsychological perspective*. In S. Fox ve P. E. Spector (Eds.), *Counterproductive work behavior: Investigations of actors and targets* (pp. 13-40). Washington, DC: American Psychological Association.
- Penney, L. (2007). *Organizational retaliatory behavior*. In S. G. Rogelberg (Ed.), *Encyclopedia of industrial and organizational psychology* (Vol. 1, pp. 577-579). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc. doi: 10.4135/9781412952651.n221
- Robinson, S. L. ve Bennett, R. J. (1995). A typology of deviant workplace behaviors: A multidimensional scaling study. *Academy of management journal*, 38(2), 555-572.
- Samnani, A. & Singh, P. (2012). *20 years of workplace bullying research: A review of the antecedents and consequences of bullying in the workplace*. *Aggression and Violent Behavior*, 17, 581-589. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2012.08.004>
- Skarlicki, P. D., & Folger, R. (1997). Retaliation in the Workplace: The Roles of Distributive, Procedural and Interactional Justice. *Journal of Applied Psychology*, 82 (3), 434-443.
- Spector, P. E. ve Fox, S. (2002). An emotion-centered model of voluntary work behavior some parallels between counterproductive work behavior and organizational citizenship behavior. *Human Resource Management Review*, 12, 1-24.
- Spector, P. E., Fox, S. ve Domagalski, T. (2006). *Emotions, violence and counterproductive work behavior*. In E. K. Kelloway, J. Barling ve J. Hurrell (Eds.), *Handbook of workplace violence* (pp. 29-46). Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Şencan H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık. Ankara
- Tavşancıl E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. 3. Baskı. Nobel Yayınları. Ankara
- Townsend, J., Phillips, J. S., & Elkins, T. J. (2000). Employee retaliation: The neglected consequence of poor leader-member exchange relations. *Journal of Occupational Health Psychology*, 5(4), 457-463.
- URL1: <https://www.eeoc.gov/retaliation-making-it-personal>. (Erişim: 28.09.2020).
- URL2:<http://psychology.iresearchnet.com/industrial-organizational-psychology/organizational-behavior/organizational-retaliatory-behavior/>. (Erişim: 25.09.2020).
- Van Dyne, L., Cummings, L. L. ve Parks, J. M. (1995). Extra-role behaviors: In pursuit of construct and definitional clarity (a bridge over muddied waters). *Research in Organizational Behavior: An Annual Series of Analytical Essays and Critical Reviews*, 17, 215-285.
- Verona, E., Reed, A., Curtin, J. J. ve Pole, M. (2007). Gender differences in emotional and overt/covert aggressive responses to stress. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 33(3), 261-271.

COUBERTIN'İ OLİMPİZME GÖTÜREN NEDENLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

 ZÜLBİYE KAÇAY¹
 FİKRET SOYER²

ÖZ

Antik Yunan'da tanrılar tanrısı Zeus'u anmak adına yapılan dinsel törenler ve faaliyetler içinde yer alan atletizm, Antik Olimpiyatların başlagını kabul edilmekle birlikte amaç kısa süreliğine de olsa sürekli savaş halinde olan Yunan devletleri arasında barışı sağlamaktı. Bu etkinlikler Roma'nın işgali ile içerik ve amacından uzaklaşmış ve sonunda İmparator tarafından dinsizlik ve putpereslik olduğu gerekçesi ile kapatılmıştır. O zamandan Coubertin'e kadar da küçük çaplı etkinlikler dışında tüm dünyayı birleştirecek büyüklükte bir etkinlik olmamıştır. Peki Modern Olimpiyatların ve Olimpizmin kurucusu Fransız Baron Pierre de Coubertin'i asırlar sonra bu düşünceye götüren nedenler neydi? Bu çalışmada Alanyazından elde edilen bilgiler ışığında Antik Olimpiyatlar, Olimpizm kavramının geçmişi ve bugünü Modern Olimpiyatların kuruluşu ve Coubertin'i Olimpizm düşüncesine götüren nedenler Olimpizm değerleri açısından incelenerek irdelenerek aradaki bağ sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Coubertin, Olimpizm, Olimpiyatlar, Olimpik İlkeler

A STUDY ON THE REASONS THAT LED COUBERTIN TO REVEAL OLYMPIC PHILOSOPHY

ABSTRACT

Athletics, which was among the religious ceremonies and activities held in ancient Greece to commemorate Zeus, the god of gods, was accepted as the initiator of the Ancient Olympics, but the aim was to ensure peace between the Greek site states, which are constantly at war, albeit for a short time. These activities moved away from their original context and purpose with the occupation of Rome and were eventually closed by the Emperor on the grounds that they were idolatrous and atheism. From that time until Coubertin, there has not been an event large enough to unite the whole world, except for small-scale events. So what were the reasons that led French Baron Pierre de Coubertin, the founder of Modern Olympics and Olympism, to this idea centuries later? In this study, in the light of the information obtained from the literature, the ancient Olympics, the past and present of the concept of Olympism, the establishment of the Modern Olympics, and the reasons that led Coubertin to the idea of Olympism were examined in terms of Olympism values and the link between them was tried to be presented.

Keywords: Coubertin, Olympism, Olympics, Olympic principles

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Türkiye zzkacay@gmail.com

²Balıkesir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Türkiye fikretsoyer@gmail.com

GİRİŞ

Birey fiziksel, ruhsal ve ahlaki olarak bir bütündür ve bu bütünlüğü sağlamak ise toplumun refahı için önem arz etmektedir. Bu bütünlüğü en iyi şekilde sağlamanın yolu ise spor ve sportif faaliyetler olarak görülmektedir. Buradan hareketle Coubertin de hem bir bütün olarak sağlıklı bir nesil yaratmak hem de toplumsal barışa katkı sağlamak amacıyla Olimpik hareketi başlatma kararı almıştır.

Coubertin 1863'te zengin, katolik ve kraliyetçi bir aileye doğmuştur (Cleret ve Mc Namee, 2012). Prusya savaşı ardından sağlıklı bir nesil için sporu en güçlü formül olarak görmüş ve hem eğitimde hem de toplumda sporun yaygınlaştırılması için gerekli reformları yapmaya başlamıştır (Berg, 2008:15). Burada belirtmek gerekir ki, Türk dünyasında bunu asırlar önce Ahmet Yesevi hayata geçirmiştir. Yesevi felsefesi de hoşgörü, dostluk, barış, kardeşlik erdemleri ile farklı din ve kültürdeki insanları birarada tutmuştur (Uluçay, 1995). Bu açıdan Coubertin in Olimpizm felsefesi Yesevi felsefesi ile örtüşen bir düşüncedir (Arslan, 2016).

19.yy boyunca Avrupanın yaşadığı sosyal ve politik değişimler sonucu Hristiyan geleneklerinin yerini bilimsel pozitivim ve pragmatizmin aldığı köklü bir laiklik oluşmuştur (Durantez, 1996). Olimpizm ve Olimpiyat oyunları görüşü de bu sosyal ve politik krizler sonucu

doğmuştur (Brown, 2012). De Coubertin, Olimpiyat Oyunlarını insanlara ilham vermek ve bireyi ahlaki olarak dönüştürmek için ruhani bir etkinlik olarak görmüş ve Olimpizmi: aristokrasi (seçkin, ancak eşitlikçi ve meritokratik erdemler), şövalyelik (adil oyun), ateşkes (atletizmi kutlamak için uluslararası anlaşmazlıkların kesintiye uğraması), ritim (Olimpiyatları dört yılda bir düzenler), genç yetişkin erkek birey (öncelikle bireysel olarak rekabet eden erkekler için), güzellik (sanatsal ve edebi yaratım), barış (karşılıklı saygı ve uluslara anlayış), katılım ve rekabete teşvik etmek ve kutlamak için sporun dini (jestler, tavırlar, ayinler ve ritüeller) olarak tanımlamıştır (Girginov & Parry, 2005).

Buradan hareketle, Antik ve Modern Olimpiyatların geçmişi kısaca özetlenerek; Coubertin'in kısaca hayatı ve onu Modern Olimpiyatların canlandırılmasına götüren nedenler ile Olimpizm düşüncesinin temeli irdelenmeye çalışılacaktır.

Antik Olimpiyatlar

Antik Yunanda M.Ö 776 yılında Tanrı Zeus'u anmak adına yapılan dinsel törenler yanındaki spor şenlikleri tarihteki ilk Olimpiyat Oyunları olarak kabul edilmektedir. Bu şenlikler ilk başlarda sadece 192 metre koşularından oluşurken daha sonra değişik mesafelerde yarışlar, disk ve cirit atma, uzun atlama, boks, güreş, atlı araba yarışları gibi

branşlar eklenmiş ve 1 gün süren yarışların süresi 5 güne çıkarılmıştır (Olimpiyat Dünyasından, 2004; Karaküçük, 1989). Yarışlar sırasında hiçbir şekilde savaşılmazdı zaten Antik Olimpiyatlar bir bakıma sürekli savaş halinde olan Yunan Site devletleri arasında barışı sağlamaktı. Hatta bunun için bir anlaşma yapıp bu anlaşmanın gereğini de bir diske kazımışlardır. Bu anlaşmaya göre Olimpia kutsal bir bölgedir ve buraya silahlı girmek en büyük günah olan tanrıya karşı gelmek olarak nitelendirilip, bu davranışın öcünü almayanlar cezalandırılacaktır. Katılım açısından değerlendirildiğinde Oyunlara sadece Yunan kökenli soylular katılabiliyor ve ödül de Zeus'un oğlu Herakles tarafından dikildiğine inanılan zeytin ağacı dallarından yapılan çelengi almak ve bununla birlikte Yunan aleminin en şerefli, gözde ve güçlüsü olmaktır. Zamanla Oyunlar amacından uzaklaşmış ve Romalıların Yunanistan'ı işgali ile sirk havasında halk ve İmparator eğlendirilmeye başlanmış ve M.S 394 yılında fanatik bir Hristiyan olan Roma İmparatoru Theodosius tarafından dinsizlik ve putperestlik olduğu gerekçesi ile son verilmiştir (Karaküçük, 1989; Koryürek, 2003). 1892 yılında yaklaşık 1500 yıldır yapılmayan Olimpiyatlar Fransız Baron Pierre De Coubertin'in çabaları sonucunda yeniden yapılmaya başlanmıştır.

Coubertin Kimdir?

(1 Ocak 1863 - 2 Eylül 1937) Fransız pedagog, tarihçi ve sporcu. Modern Olimpiyat Oyunları'nın kurucusu olarak bilinen Baron Pierre de Coubertin 1 Ocak 1863 Paris'te İtalyan kökenli ve aristokrat Fransız bir ailenin ferdi olarak dünyaya gelmiştir. Pedagog, tarihçi ve sporcu olarak bilinmektedir. Ayrıca dünya çapında, Modern Olimpiyatların kurucusu olarak tanınmaktadır (Karaküçük, 1989; Czula, 2012; Gürsoy, 2014).

Modern Olimpiyatlar ve Coubertin'i Olimpiyatların Canlandırılması Düşüncesine Götüren Süreç

De Coubertin, memleketi Fransa'da sömürü, yoksulluk, hastalık vb. hızlı sanayileşmeden kaynaklanan köklü siyasi ve sosyal krizlere yanıt olarak modern Olimpiyat Oyunlarının ve Olimpizmin (Kidd, 1996) modern dünyanın ihtiyaçları doğrultusunda uyarlanıp canlandırılması gerektiğini savunmuştur (Leigh,1974). Coubertin Olimpik hareketin bireyler arasındaki bağı kuvvetlendireceğini (Fischer-Lichte, 2005) öz disiplin, hırs, atılganlık ve erdem gibi özelliklerin eğitim yoluyla yeniden kazandırılabilmesine inanmaktaydı (Kosevich, 1997; Brown, 2012:153). Bu da, sporun ortak kültürel bir değer haline gelmesi ile mümkün görünüyordu (Marina, Alla ve Larisa, 2015).

Charles Darvin (1809-82) " *Origin Of The Species*/türlerin kökeni" de, bir ulusun gücünün ve canlılığının, atlarda olduğu gibi eğitim veya üreme yoluyla geliştirilebilecek fiziksel özelliklerine bağlı olduğu fikrini savunmaktadır. Fransa'nın yenilmesi ardından Coubertin de ülke geleceğinin spor ve eğitimin harmanlandığı bir sistemde eğitim alan gençlerin elinde olduğunu savunmuştur (Kruger, 2002; Gürsoy, 2014).

Coubertin, 1870 yılında Fransa Almanya savaşından yenik çıkınca çok üzölmüş ve suçu genelde Fransız gençliğinin özelde ise Fransız askerlerinin fiziksel olarak güçsüz olmalarına bağlayarak (Espy, 1990), eğitim sisteminin öğrencilere sadece bilgi yükleyerek yürüyen sözlükler yetiştirdiği yönünde eleştiride bulunmuş ve bunu düzeltmenin yollarını aramaya başlamıştır. Baktığında Fransız okullarında çocukların egzersiz yapabileceği ya da hareketi deneyimleyebileceği bir alan yoktu. İngiliz okulları ise çocukları dışarda oynamaya teşvik ediyordu. Bu eğlenceli ve zorlayıcı içerikler, ona göre, özgürlük ve sonuçları (sorumluluk, seçimler, karar verme vb) hakkında bilgi edinmenin ilk adımıydı. Buna karşın, korunaklı Fransız çocukları bu fırsatlara sahip değildi ve bu, savaşları kaybeden omurgasız askerlerin ortaya çıkmasına neden olmuştu. Daha da kötüsü, sorunun yalnızca savaştaki kayıp değil, Fransız askerlerinin en azından onu

kazanmak için ciddi bir şekilde deneme iradesine sahip olmadıklarını düşünüyordu. Ve işte sorunun özü buradaydı: Coubertin, insanın ne olduğu konusunda çok net bir fikre sahipti ve çocukların gelişimi hakkındaki anlayışını da "İnsan İdeali" olarak ifade edip eğitim reformu için önerilerini bu yönde sunmaya çalışmıştır (Cleret ve Mc Namee, 2012).

Coubertin Fransa eğitim sistemini değiştirme umuduyla İngiltere (Hughes, 1879) ve Amerika seyahatlerinde bulunarak onların sistemlerini incelemek istemiştir. Ona göre eğitim sisteminin amacı daha güçlü bir toplum olmalıdır. Bunun için de karakter gelişimi oldukça önemlidir. Fransa eğitim sistemi öğrencilere sadece bilgi yükleyerek diploma almaları içindir, fakat öte yandan öğrenciler daha iyi bir toplum ve daha huzurlu bir yaşama katkı sağlayacak olan ahlaki değerlerden yoksun yetiştirilmektedir. Coubertin, İngiltere ve Amerika ziyaretleri sırasında sporun eğitim sistemi ile bütünleştirildiğini spor ve beden eğitiminin toplum üzerindeki etkisini yerinde görmüştür. Artık amacı bunu Fransa da uygulayabilmektir. Ancak sporu içeren bir eğitim sistemi hususunda; alan eksikliği, öğrenci bilgisi ve ilgi gibi bazı sorunların aşılması gerekmektedir. Alan ve ilgi sorunlarını çözmek için bir komite kurulur ve bunlar parkları geliştirip sporu popüler hale getirmek için çalışmalara başlar. Öğrenci direncini yenmek için de

teşvikler, yarışmalar, ödüller sunulur. Eğitim reformu ile Coubertin'in hedeflediği; spor yoluyla vücut ve zihin dengesini kurmak, spor ahlakı sayesinde doğru yoldan sapmamayı öğretmek, spor sayesinde ülkesini ve özgürlüğünü seven aktif ve kararlı vatandaşlar yetiştirilmesidir (Burgo, 2018).

Coubertin, ABD ziyareti sırasında, ABD önde gelen beden eğitimcilerinin bulunduğu 1889 Ulusal Beden Eğitimi konferansına katılma onuruna erişir ve burada İngiliz spor sistemi hakkında sunum yapması istenilir. Sonrasında ise çalışmalarından etkilenen Fransa hükümetince uluslararası bir spor örgütünü kurması hususunda teşvik edilir (Kornspan, 2007). 1892 Fransız Atletik Sporlar Birliği 5. yıldönümü toplantısı konuşmasında; milletlerarası barışın kalıcı olarak sağlanmasına katkıda bulunacağı gerekçesi ile Olimpiyatların yeniden canlandırılmasını istemiştir. 1894'te 2000 delege ile gerçekleşen Uluslararası Spor Kongresinde Olimpiyat Oyunlarının yeniden başlatılması kararı alınarak hala geçerliliğini koruyan Olimpik ilkeler belirlenmiştir (Karaküçük, 1989). Coubertin 1896'da Antik Olimpiyatları canlandırmakla, Olimpizm olarak adlandırılan bir dünya görüşü yaratmıştır (Durantez, 1996). Spor, kültür ve eğitimi harmanlayarak bünyesinde bulunduran Olimpik hareketin temelinde insanlığı dostluk, barış, kardeşlik, hoşgörü, anlayış

gibi erdemlerle, ayırım gözetmeksizin eşit şartlar altında tek bir platformda buluşturmak olan Olimpizm ülküsü bulunmaktadır.

Olimpizm sözü olimpik hareketin kurucusu Fransız Baron Pierre de Coubertin tarafından ortaya atılmış ve kullanılmış olsada net bir tanımlanmamıştır. Farklı yer ve zamanlarda değişik ifadelerle anlatılmaya çalışılmıştır. 1896 "dünya barışını koruyan güçlü bir faktör", 1908 yılında "güç beden kültürü", 1929 yılında "felsefe ve din öğretisi bazında kurulan bir kuram" ve 1931 yılında "yücelik, saflık, dayanıklılık ve fiziksel takviye gücü" olarak ifade edilen Olimpizm düşüncesi Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) Romanyalı üyesi Alexandru Siperco tarafından 1974'te belli bir terim ile olimpiyat tüzüğüne yazılmayı önerilmiştir. Uzun yıllar süren tartışmaların ardından 1991 olimpiyat tüzüğünde yer alan Olimpizm düşüncesi: vücut, zihin ve ruh niteliklerini dengeli bir şekilde birleştirerek, insanın bir yaşam felsefesine girmesi demektir. Olimpizm düşüncesinin amacı, fiziksel sportif oyunların kültür ve eğitimle kaynaştırılarak mücadeleden zevk alma, üstün örneklerin eğitici değerini çıkarma ve genel ahlak kurallarına saygı gösterme temellerinde insana hayatının yolunu açmaktır. "Olimpizm düşüncesi"nin tanımına bakıldığında, şu hususları kapsadığı görülmektedir: Birincisi, olimpizm düşüncesinin esası insanın

uyumlu bir şekilde gelişmesini sağlamaktır. İkincisi, insanın uyumlu gelişmesinin anahtarının yaşam tarzının iyileşmesi olduğu vurgulanmaktadır. Üçüncüsü, vücut terbiyesine insanın uyumlu gelişmesinin gerçekleştirilmesinin yolu olarak bakılmaktadır. Dördüncüsü, insanın ahenkli gelişme hedefine ulaşılabilmesi için vücut terbiyesinin eğitim ve kültür ile birleştirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Beşincisi, olimpizm düşüncesinde olimpiyat oyunlarının örnek rolü üzerinde durulmaktadır (Olimpiyat Dünyasından, 2004). Olimpizmin toplumsal bir hareket olarak tanımlanması, Coubertin'in metinlerinde, 1894'ten öldüğü 1937'ye kadar yaygın hale gelmiştir. Daha spesifik olarak, Coubertin yaşamı boyunca sıklıkla hem kuralcı ("yaşam felsefesi") hem de tanımlayıcı (kurumsal ve grup başarısı) çağrışımlarıyla "Olimpizm" terimini kullanmıştır (DaCosta, 2006). Erdemli (2013) ise Olimpizm kavramının yüksek bir kültür, dünya görüşü, hayat felsefesi, spor ve sporla eğitimin temel anlayışı vb birçok açıdan tanımlanabileceğini savunmaktadır (Erdemli, 2013). Fakat en genel anlamı ile Olimpizm, insanın sportif anlamda kendini bilmesi ve eksik yönlerini geliştirmesi idealidir. Çünkü spor insanın yapıcı-yaratıcı yönlerini görüp geliştirmesini, özgürlüğü ve sorumluluk duygusu ile yaşama bağlanmayı sağlayan hümanistik bir etkinliktir (Erdemli, 2013). Bu açıdan düşünüldüğünde bu şekilde yetişmiş

bireylerden oluşan toplum; yapıcı, yaratıcı ve mutlu bir toplum olur. Olimpizmin mükemmellik hedefi de bu çizgi ile paralellik göstermektedir ve böylesi güzel bir dünya hedeflemektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Antik Olimpiyatlardaki "ekecheiria" sürekli savaş halinde olan Yunan site devletlerinin bir süreliğine de olsa Olimpiyatlar sayesinde biraraya gelerek, Oyunlardan 3 ay önce başlayan ve 5 gün sonra biten silah bırakışmasını, diğer bir ifade ile ateşkes ilan edilmesini ifade etmektedir (Fişek, 2003; Di Bari, 2017). Modern Olimpiyatlarda da bir bakıma aynı düşünce hakim olmuştur. Savaş zamanlarında dahi herşeyin bir kenara bırakılarak hiçbir anlamda ayırım gözetmeksizin, Olimpizm ilkeleri doğrultusunda Olimpiyatlarda buluşma amacı, Olimpiyatların özündeki amaca uygun olarak yapılmaya çalışıldığının göstergesidir.

Modern Olimpiyat tarihine bakıldığında nadiren aksi durumlar olsa da, birçok açıdan birbirine ters düşen ulusların Olimpiyatlar sayesinde ilişkilerinin güçlendiği dostlukların pekiştiği ifade edilebilir (Koryürek, 2003).

Coubertin'e göre güç denge ve beceri geliştirilmesi gereken fiziksel unsurlar olmakla birlikte, zihinsel ve ahlaki özellikler de spor sayesinde geliştirilebilmektedir

(Kornspan, 2007). "Sporun değerleri", koçlardan öğretmenlere, yönetim organlarına ve eğitim kurumlarına kadar bir dizi temsilci ve kurumun eylemlerini ve politikalarını meşrulaştırmak için sıklıkla kullanılan bir kavramdır (Cleret ve Mc Namee, 2012). Bu değerlerin neler olduğuna baktığımızda sporda ırk, milliyet, din, mezhep, sosyal konum, eğitim, kültür ve ekonomik farklılıklar, vb. özellikleri göz ardı ederek herkese eşit bir yaklaşım sunan Fair Play anlayışı hakimdir. Spor evrenseldir ve ayıran değil bütünleştirici olmalıdır. Ayrıca birlikte hareket etme, sosyalleşme, karşılıklı sevgi-saygı ve centilmenlik de sporun güzel değerleri arasındadır ve tüm bu değerlerin hepsi Coubertin'in Olimpizm anlayışında toplanmıştır ve onu Olimpizme götüren en temel nedenlerden biri olan toplumsal barış için tüm bu değerler yapı taşlarıdır.

Olimpizmin temelinde rekabete dayalı spora aktif katılım vardır. Bu katılım sayesinde Modern Olimpizmin kurucusu Pierre de Coubertin barışı, Olimpizm'e bahsettiği hümanist, sosyal, ahlaki ve dini değerlerden biri olarak belirlemiştir. Bu değerler sayesinde Modern Olimpiyatların kurulduğu andan itibaren Coubertin'in başarmayı hedeflediği en temel nokta, spor yolu ile daha öte bir anlayış olan Olimpizmi benimsetmek ve buna uygun yaşanılmasını sağlamaktır (Crowther, 2004). Bu amacı gerçekleştirebilmek adına Olimpizmin temel prensipleri belirlenmiş;

eşitlik, birliktelik, fair play gibi ilkeler doğrultusunda Antik Olimpiyatlardan buyana özünde olan barış tüm dünyada sergilenmeye çalışılmıştır.

1918'de Olimpizm nedir sorusunun yanıtı olarak Coubertin "Enerjinin dinidir, uygun hijyen ve halkın ruhuna dayalı sanat ve düşünce ile çevrelenmiş, erkeksi sporların uygulanması yoluyla güçlü bir iradenin geliştirilmesidir" diye yanıtlamıştır (Müller, 2000). Kendisinde katı katolik bir ailede yetişen Coubertin'in bu şekilde bir tanımlama yapması ve Olimpizm ile din arasında bağlantı kurmasında Antik Olimpiyatlardaki dini temellerin olduğu kadar, sporun dini olmayan maneviyatı için bir metafor olarak modern "dinsel atlet/religio athletae" fikrini kullandığını söyleyebiliriz (Jirasek, 2015). Coubertin bir radio konuşmasında bu duruma açıklık getirmiştir: Antik ve Modern Olimpiyatların ilk ve temel özelliğinin din olduğunu belirterek bunu, "antik atletler egzersizle tıpkı bir heykeltraş gibi nasıl vücudunu şekillendirerek tanrıları onurlandırıyor ise, modern atletler de aynı şekilde ülkesini, ırkını ve bayrağını onurlandırır" şeklinde ifade etmiştir. Bu nedenle, modern Olimpizmin en başından günümüzün ayırt edici özellikleri olan enternasyonalizm ve demokrasi tarafından dönüştürülen ve genişletilen bir dinsel duyguyu geri getirmenin haklı olduğuna inandığını belirtmiştir (Coubertin, 1935/2000).

Öte yandan Coubertin, Olimpiyatların mottosu olan Citius-Altius-Fortius'u (daha hızlı, daha yüksek, daha güçlü) sadece sportif-teknik anlamda amaçlamamıştır (TMOK, 1988). Modern demokrasiler atletik yarışmanın gerektirdiği ve öğrettiği bu erdemlere ilk başta ihtiyaç duydukları için "inanç asaleti, fedakarlık ve dürüstlük kültü, şövalye ruhu ve erkekçe enerji" de bu slogana dahildir (Coubertin, 1931). Burada amaç eğitim ve spor yoluyla hep daha iyi ve güzele ulaşmaktır.

Sonuç olarak Coubertin öncelikle Fransanın savaştan yenik çıkmasını fosilleşmiş eğitim sistemine bağlayarak bunun düzeltilmenin yollarını ararken İngiltere ve Amerika eğitim sistemlerini incelemiş sporun insanlar üzerindeki etkilerini görmüştür. Bunun sonucu ise daha güçlü, cesur, iradeli, güzel ahlaklı bir Fransız toplumu için yeni bir eğitim

sisteminin getirilmesi gerektiği inancı ile yola çıkarak yine bu amaçla Modern Olimpiyatların kurulmasına öncülük etmiş ve ülkeler arasındaki sorunların sporun rekabetçi ruhu sayesinde azaltılabileceğine inanmış, Olimpizm düşüncesini dünyada barış için benimsetmek ve uygulatmak istemiştir.

ÖNERİLER

Bu çalışmada Coubertin'in Olimpik Felsefe anlayışı, bu anlayışın ve Modern Olimpiyatları yeniden hayata geçirme fikrinin oluşma süreci, Modern Olimpiyatlar ile ulaşmak istediği hedefler irdelenmiştir. Bu alanda yapılacak gelecek çalışmalarda Olimpizmin dünya barışına katkısı ve Modern Olimpiyatlar boyunca bunun ne derece eyleme dönüştürülebildiği, günümüze kadar olan Olimpiyatların tek tek ele alınarak Olimpizme uygun yapılar yapılmadığı incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Arslan, C., (2016). Ahmet Yesevi Felsefesi Açısından Dünya'da Spor ve Barış. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4 (Special Issue 1), ISSN: 2148-1148. Doi: 10.14486/IntJSCS535.
- Berg, C. (2008). Politics, not sport, is the purpose of the Olympic Games. [www.ipa.org.au/ IPA review](http://www.ipa.org.au/IPA_review). *Institute of public affairs*.
- Brown, S. (2012). De Coubertin's Olympism and the Laugh of Michel Foucault: Crisis Discourse and the Olympic Games. *Quest*, 64(3), 150-163. doi:10.1080/00336297.2012.693750
- Burgo, E. (2018). Coubertin's Influence on Education, Sports, and Physical Education *Sport Journal*, 15439518, 3/8/2018.
- Chatziefstathiou, D. (2011). Paradoxes and contestations of Olympism in the history of the modern Olympic Movement. *Sport in Society*, 14(3), 332-344.
- Chatziefstathiou, D., & Henry, I. (2007). *Hellenism and Olympism: Pierre de Coubertin and the Greek Challenge to the Early Olympic Movement*. *Sport in History*, 27(1), 2443. doi:10.1080/17460260701231034. Routledge Taylor and Francis.
- Coubertin, P. (1935/2000). The philosophic foundation of modern Olympism. In N. Müller (Ed.), *Pierre de Coubertin 1863-1937 Olympism: Selected writings (pp. 580-583)*. Lausanne, Switzerland: *International Olympic Committee*.
- Coubertin, P. de - *Mémoires Olympiques, Lausanne, 1931, p. 22.*
- Crowther, N. (2004). The State of the Modern Olympics: citius, altius, fortius. *European Review*. Vol. 12, no. 3, syf. 445-460.

- Czula, R. (1975). Pierre de Coubertin and Modern Olympism. *Quest*, 24(1), 10–18. doi:10.1080/00336297.1975.10519840.
- DaCosta, L. (2006). A Never-Ending Story: The Philosophical Controversy Over Olympism. *Journal of the Philosophy of Sport*, 33(2), 157-173. doi:10.1080/00948705.2006.9714699.
- Durantez, C. (1996, 19 June–2 July). Pierre De Coubertin: The humanist. Paper presented at the International Olympic Committee and International Olympic Academy, Lausanne, Switzerland.
- Espy, R., (1990). *The Politics of the Olympic Games*, University of California Press, Los Angeles.
- Fischer-Lichte, E. (2005). *Theatre, sacrifice, ritual: Exploring forms of political theatre*. London: Routledge.
- Fişek, K. (2003). *Spor Yönetimi*, YGS Yayınları. ISBN: 9789757012405.
- Girginov, V., & Parry, S. J. (2005). *The Olympic games explained: A student guide to the evolution of the modern Olympic games*. New York: Routledge.
- Gürsoy, C. (2014, 10 Eylül). *Olimpiyatlar ve Baron Pierre De Coubertin*. [Blog yazısı]. Erişim adresi: <https://celalgursoy.com/2014/09/10/olimpiyatlar-ve-baron-pierre-de-coubertin/>
- Hughes T. (1879). *Tom Brown's School Days*. London: Macmillan, 1879 [first published, 1857]: p. 352.
- Jirásek, I. (2015). Religion, Spirituality, and Sport: From Religio Athletae Toward Spiritus Athletae. *Quest*, 67(3), 290-299. doi:10.1080/00336297.2015.1048373.
- Karaküçük, S. (1989). *Tarihi ve Politik Yönden Olimpiyat Oyunları*, GSGM Yayınları, Ankara.
- Kidd, B. (1996). *Aspirations of Olympism: A framework for considering the athlete's experience in the Olympic Movement at the close of the twentieth century*. Barcelona, Spain: Centre d'Estudis Olyimpics and Universitat Autònoma de Barcelona.
- Kornspan, A. S. (2007). The early years of sport psychology: The work and influence of Pierre de Coubertin. *Journal of Sport Behavior*, 30(1), 77- 93.
- Koryürek, C. (2003). *Olimpiyatlar*. İstanbul: Akbank Yayınları.
- Koryürek, C. E. (2003). *Olimpiyadlar: Eski Olimpiyatlar*, MÖ 776 (?)–MS 393 (?): Modern Olimpiyatlar 1896-2000: Olimpiyatlarda Türk'ler 1906/1908-2000. Eski Olimpiyadlar", Stil Yayınevi, İstanbul.
- Kruger, A. (2002). *The unfinished symphony: A history of the Olympic games from Coubertin to Samaranch*. In J. Riordan & A. Kruger (Eds.), *The international politics of sport in the 20 century* (pp. 3-27). New York, NY: Routledge.
- Cléret, L., & McNamee, M. (2012). Olympism, The Values of Sport, and the will to Power: De Coubertin And Nietzsche Meet Eugenio Monti. *Sport, Ethics and Philosophy*, 6(2), 183–194. Routledge doi:10.1080/17511321.2012.66814.
- Mary Leigh (1974) Pierre de Coubertin: A Man of His Time, *Quest*, 22:1, 19,24 Doi: 10.1080/00336297.1974.10519802.
- Müller, N. (2000). *Coubertin's Olympism*. In N. Müller (Ed.), *Pierre de Coubertin 1863–1937 Olympism: Selected writings* (pp. 33–48). Lausanne, Switzerland: International Olympic Committee.
- Olimpiyat Dünyasından: Olimpizm Düşüncesi (2004). Erişim Adresi: <http://turkish.cri.cn/1/2004/07/23/1@20229.htm/>
- Roche, M. (2000). *Mega-Events and Modernity: Olympics and expos in the growth of global culture*. London: Routledge, 1-29.
- TMOK., (1988). *Olimpik Hareket*, Hürriyet Gazetesi Matbaası, İstanbul
- Uluçay, Ö., (1995). *Hoca Ahmet Yesevi*. Hakan Ofset, Adana.